

Kandidatuppsats

Kultur och samhällsutveckling 180 hp

Visionen om en blandstad

- Förnyelseprojekt och deras påverkan i utvalda svenska miljonprogramsområden

Halmstad, 2023-08-04

Meryam Elsakka & Valona Citaku

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att få en djupare kunskap och förståelse för den innovativa utvecklingen som sker i samband med förnyelseprojekt i svenska miljonprogramsområden. De för studien utvalda områdena är Råslätt i Jönköping, nordöstra Gårdsten i Göteborg, Drottninghög i Helsingborg och Karlslund i Landskrona med fokus på delområdet Pilängen. Uppsatsen grundar sig i en kvalitativ innehållsanalys med ett hermeneutiskt vetenskapligt synsätt. Analysen är baserad på specifika utvalda detaljplaner för respektive område och det teoretiska ramverket kombinerar Edward Harris och Chauncy Ullmans teori om flerkärnmodellen, Erik Clarks perspektiv på gentrifiering, Jane Jacobs urban design-teori som innefattar centrala begrepp såsom primära och sekundära funktioner samt konceptet "eyes on the street" och Jan Gehls verk *Life Between Buildings*, som innefattar "Gehls tre typer av aktiviteter" och hans perspektiv på trygga miljöer. Undersökningens resultat tyder på att de planlagda förändringarna som synliggjorts i planförslagen i huvudsak har en strävan efter en hållbar och blandad stad. Men vi kan också dra slutsatsen att det pågår en form av gentrifieringsprocess som kan omfatta en generering av utvecklingen av miljonprogramsområdenas befintliga karaktär till ett mer attraktivt stadsdelsområde.

Nyckelord

Miljonprogram, blandstad, stadsplanering, hållbar stad- och bebyggelseutveckling

Abstract

The purpose of the thesis is to gain a deeper knowledge and understanding of the innovative development that takes place in connection with renewal projects in Swedish million program areas. The areas selected for the study are Råslätt in Jönköping, northeastern Gårdsten in Gothenburg, Drottninghög in Helsingborg and Karlslund in Landskrona with a focus on the Pilängen sub-area. The thesis is based on a qualitative content analysis with a hermeneutic scientific approach. The analysis is based on specific selected detailed plans for each area and the theoretical framework combines Edward Harris and Chauncy Ullman's theory of the multi-core model, Erik Clark's perspective on gentrification, Jane Jacobs' urban design theory which includes central concepts such as primary and secondary functions and the concept of “eyes on the street” and Jan Gehl's work *Life Between Buildings*, which includes “Gehl's three types of activities” and his perspective on safe environments. The results of the survey indicate that the planned changes that have been made visible in the plan proposals mainly have a striving for a sustainable and mixed city. But we can also conclude that there is a form of gentrification process going on that may include a generation of the development of the existing character of the million program areas into a more attractive district area.

Keywords

Million program, mixed city, urban planning, sustainable urban and building development

Förord

Våra gemensamma mål och ambitioner har bidragit till en stadig grund för ett väldigt bra samarbete; vi vill ta chansen att tacka varandra för ett stort stöd, tålamod, respekt och förståelse. Vi vill även rikta ett stort tack till våra nära och kära för det stöd och förståelse som givits till oss under arbetes gång, vilket har varit väldigt viktigt för oss i slutförandet av examensarbetet. Vi har även under arbetets gång haft stöd av Helen Fuchs och Tomas Nilson, och vi vill tacka dem för givande diskussioner, konstruktiv kritik och konkreta tips.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	5
Inledning	7
Problemformulering och syfte.....	8
Frågeställning	8
Avgränsning	8
Begreppsdefinition	9
Bakgrund.....	11
Miljonprogrammet.....	11
Jönköping - Råslätt.....	11
Helsingborg - Drottninghög	12
Landskrona - Pilängen.....	12
Göteborg- Gårdsten	13
Tidigare forskning.....	13
Miljonprogrammet.....	13
Gentrifiering	14
Hållbar stad- och bebyggelseutveckling.....	16
Teoretiskt ramverk	18
Urban renewal	18
Metod	21
Tematisering	21
Forskningsstrategi.....	21
Hermeneutiken	22
Förförståelse	23
Urval.....	24
Induktion, deduktion och abduktion.....	25
Reliabilitet och validitet	25
Analys	26
Blandstad	26
Stadsdelsutveckling	28
Utemiljö i närområdet	30
Diskussion.....	35

Slutsats	38
Förslag på vidare forskning.....	38
Referenser	I
Bilagor.....	IX
Slutnoter	XXVI

Inledning

År 1964 beslöt svenska riksdagen om uppbyggandet av projektet miljonprogrammet. Målet var att bygga 100 000 nya hyresrättslägenheter varje år under en tidsram av tio år. Boverket anger att ungefär en femtedel av våra bostäder tillkom mellan åren 1965 och 1974.¹ Miljonprogramsområden avsågs främst för industrisamhället och arbarklassen som senare kom att förknippas med socialbidrag, utslagning samt en monoton arkitektur.² Till följd av att man försökte kostnadseffektivisera bostäderna samt lokalisera stora lämpliga ytor, placerades miljonprogramsområdena främst i utkanten av staden, för att senare kvalificeras till en förort.³ Sonja Vidén (docent i arkitektur och verksam i BOOM- gruppen) hävdar att miljonprogrammets byggnationer oftast anlades på mark som var svår att bygga på.⁴ År 2019 hävdade Jenny von Platten vid Research Institutes of Sweden (RISE) i reportaget "Experten: akut renoveringsbehov i miljonprogram" att bostäder tillhörande miljonprogramområdet har uppnått den tekniska livslängden på ungefär 50 år. Detta innebär att det finns ett stort renoveringsbehov för att uppnå dagens boendestandard.⁵

Sveriges Allmännyttan uppger att ungefär 30 procent av Sveriges befolkning har hyresrättslägenheter som upplåtelseform. Vidare redogör Sveriges Allmännyttan för att ungefär hälften av de lägenheterna ägs av privata hyresbolag och resterande ägs av Sveriges kommuner, det vill säga av allmännyttan.⁶ Sveriges Allmännyttans huvuduppgift är att tillhandahålla prisvärda, hållbara bostäder för Sveriges befolkning. De olika allmännyttiga bolagen har även ett stort intresse av att lyfta fram och utveckla stadsdelar där hyresgäster bor.⁷ I Uppdrag granskningens reportage "UG- referens: Miljardprogrammet"⁸ beskrivs det hur kommuner säljer hyresfastigheter på miljonprogramsområden till privata fastighetsbolag som i sin tur renoverar fastigheterna och höjer hyrorna, vilket reportaget menar kan bli ett problematiskt resultat. Henrik Weston, utvecklingsledare på Länsstyrelsen i Stockholm, uttrycker oro och menar att det inte kommer att finnas billiga hyreslägenheter om ungefär 25 år ifall den här takten på renoveringar som görs av fastighetsbolag fortsätter.⁹ Cecilia Björk, som är verksam inom forskningsområdet miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), hävdar att den moderna renoveringen är en bidragande faktor till mer attraktiva bostäder; således blir hyrorna ett medel för att utveckla området framåt.¹⁰ Mikael Mangold, forskare inom Urban Development vid Research Institutes of Sweden (RISE), bekräftar att då privata hyresvärdar renoverar i en stor skala och därmed höjer hyrorna drabbas de med längst medelinkomst värst.¹¹ Mikael Röjdemark, förvaltningschef för Hembla AB, beskriver att

man först renoverar innergårdar, exteriör och fräschar upp andra offentliga utrymmen och när hyresgäster i sin tur flyttar ut så renoveras även lägenheterna.¹² Karin Hedin menar att det Björk, Mangold och Rördemark talar om är det som Ruth Glass definierar som gentrifiering. Hedin menar att gentrifieringen beskriver hur en stadsdel som tidigare betraktats som låginkomsttagande utvecklas genom en socioekonomisk uppgradering och transformeras till ett område med högre social status, dessutom med nya bostadsformer och boendekostnader.¹³

Problemformulering och syfte

Miljonprogrammet har varit och är aktuellt i olika former av debatter och media i dagsläget. Det har bland annat debatterats om bebyggelsens livslängd, behovet av renovering och om en innovativ samt effektiv utveckling i olika stadsdelsområden. Vi fick upp ögonen ytterligare för ämnet och problemområdet när vi uppmärksammade nybyggnationer i eller i anslutning till miljonprogramsområden. Den avgörande faktorn för vårt val av problemområde och ämne var att vi både under olika tidsspann har varit bosatta i ett miljonprogramsområde. Syftet med den här uppsatsen är att få djupare kunskap om förnyelseprojekt i eller i anslutning till miljonprogramsområden. Vårt mål är att tillföra ett nytt perspektiv som bidrar till bland annat förståelse för en innovativ utveckling som sker i utvalda miljonprogramsområden samt ge stöd till framtida förnyelseprojekt.

Frågeställning

- ❖ Vilka planlagda förändringar har synliggjorts utifrån visionerna som eftersträvas i detaljplanerna för miljonprogramsområdena?
- ❖ På vilket sätt förändras stadsdelsområdenas karaktär genom de planlagda förändringarna?

Avgränsning

Uppsatsens fokus är riktad mot specifika miljonprogramsområden och deras förnyelseprojekt. Vi har valt att utgå från miljonprogramsområdena nordöstra Gårdsten i Göteborg, Råslätt i Jönköping, Drottninghög i Helsingborg och Karlslund i Landskrona med ett fokus på delområdet Pilängen. Stadsdelsområdena befinner sig under liknande förändringsprocesser, och därmed blev det aktuellt för studien att jämföra de planlagda förändringarna som eftersträvas i detaljplanerna. Vi har valt att avgränsa oss till dessa fyra stadsdelsområden av följande skäl:

Helsingborg och Jönköping är städer vi är bosatta i, Landskrona är en av oss uppväxt i och Göteborg valdes för att vi var intresserade av att undersöka en storstad. Uppsatsens undersökningsmaterial har avgränsats till specifika detaljplaner för respektive område.

Begreppsdefinition

I detta kapitel redogör vi för introducerade begrepp som vi anser är betydelsefulla för studien.

Blandstad

Begreppet blandstad används oftast inom stadsplanering. Konceptet rör sig om en urban multifunktionell boendemiljö. Konceptet innefattar en funktionell, social och estetisk kombination, där kontor, bostäder, rekreationsplatser och kommersiella verksamheter är belägna inom samma stadsområde.¹⁴

Detaljplan

En detaljplan arbetas fram av kommunen och är ett planförslag på hur mark och olika byggnationer bör placeras, byggas och användas i bestämda områden.¹⁵

Förtätning

Begreppet handlar inte enbart om att bygga utan också om att framställa en bra byggd miljö för människor som arbetar, vistas eller bor i staden.¹⁶

Hållbar stadsutveckling

Hållbar stadsutveckling handlar om att människors och verksamheters behov möts av städer och tätbebyggda samhällen, samtidigt som det erbjuds en långsiktig bra livsmiljö för samhällsinvånare.¹⁷

Infill-utveckling

Infill-utveckling är en process av utvecklingsinsatser – ofta en del av en övergripande strategi för förnyelse av städer som kan omfatta

nybyggnation på lediga tomter, omplanering av områden för nya syftemål och modifiering av befintliga strukturer.¹⁸

Inkubator

Begreppet används som en övergripande definition för organisationer som stödjer skapandet och utvecklandet av nya bolag.¹⁹

Innovation

Innebörden av begreppet är att åstadkomma något nytt genom en förnyelse.²⁰

Miljö

Miljö omfattar de fysiska, kulturella och sociala elementen både i de naturliga eller bebyggda miljöerna som människan står i interaktion med.²¹

Samhällsplanering

Samhällsplanering handlar om en idé- och projektdesign på en lokal och nationell nivå. Det kan också beskrivas som en plan baserad på mål och värderingar. Exempel på denna form av planering är byggnader, tjänster, infrastruktur och miljö.²²

Utglesning

Utglesning (eng. urban sprawl) hänvisar till ett mönster av lågt exploateringsstal och därmed lägre befolkningstäthet. Utglesning sträcker sig bort från en stadskärna och ökar restider samt trafikmängd. Motsatsen till utglesning är förtätning.²³

Bakgrund

I detta kapitel redogör vi för en del av bakgrunden till uppkomsten av miljonprogrammet. Vidare introduceras uppsatsens utvalda stadsdelsområden.

Miljonprogrammet

År 1964 beslutade riksdagen att skapa ett projekt som skulle resultera i en miljon nya bostäder i Sverige; projektet kom att kallas för miljonprogrammet. Det skulle byggas 100 000 nya lägenheter per år under en period på tio år. Boverket uppger att ungefär en femtedel av Sveriges bostäder tillkom mellan åren 1965 och 1974. En av anledningarna var att man ville reparera 1950-talets bostadskriseffekt. Men även avskaffa trångboddheten, höja bostadsstandarden samt hantera den stora bostadsbristen över en längre tidsplan.²⁴ Miljonprogramsområdets planeringsvillkor omfattar enligt Johnny Kronvall, professor i byggt teknik, principen om grannskapsenheter. Han menar att man utgår från ett glest trafikerat område i så stor utsträckning som möjligt, där bebyggelsen ofta är omgiven av grönområden och en centrumanläggning. Miljonprogramsområdena placerades relativt långt bort från tätortens centrum, dessutom ansågs skillnaden mellan områdena vara små. Bil, buss- och cykeltrafik separerades ofta från varandra och från fotgängaren, vilket medförde ett trafikflöde som mestadels resulterade i en återvändsgata i stadsdelsområdena.²⁵ Miljonprogramsområden förknippades med socialbidrag, utslagning samt en monoton arkitektur som är storskalig, steril och grå. Riksantikvarieämbetet beskriver att samhället i delar såg miljonprogramsområden som förtryckande, på grund av att man ansåg att många av dessa områden hade sociala problem med bland annat utanförskap och kriminalitet.²⁶

Jönköping - Råslätt

I södra Jönköping finns stadsdelen Råslätt; området är en del av miljonprogrammet som byggdes mellan år 1966 och 1972. Stadsdelsområdet består av två bostadsområden, åtskilda av ett centrumområde som stod klart år 1975 och innehöll bland annat butiker, service, simhall och skola. Bostadshusen är 6–8 våningar höga och har vanligtvis flera trappuppgångar per hus. En avgörande faktor till utformningen av de höga bostadshusen var en strävan efter att bevara naturtillgångarna i stadsdelsområdet. Bostadshusens ytterväggar var från början betonggrå, men under renoveringsprojektet i slutet av 1980-talet

målades fasaderna med glada pastellfärger och mönster.²⁷ Riksantikvarieämbetet beskriver att en del av miljonprogramsområden ansågs inneha sociala problem med bland annat utanförskap och kriminalitet.²⁸ Polismyndigheten klassificerar Råslätt som ett utsatt område.²⁹ Ett utsatt område beskrivs av polismyndigheten vara ett geografiskt avgränsade områden som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status, där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället.³⁰

Helsingborg - Drottninghög

I nordöstra Helsingborg byggdes miljonprogramsområdet Drottninghög mellan åren 1966 och 1969. Bebyggelsen bestod av 52 till mestadels tre våningar höga flerfamiljshus med hyresrätt som upplåtelseform. Byggnaderna placerades i parallella rader grupperade kring gemensamma gårdar. Husen är byggda med prefabricerat storelement i betong och hade i de flesta fall plana tak, mot gårdarna var fasaderna klädda med vitgrå eternit.³¹ Drottninghög utformades som ett eget lokalsamhälle, där invånare i området kunde utföra sina dagliga ärenden på bland annat affärer, apotek, bibliotek, post och bank som var placerade på ett centrumområde.³² Stadsdelen Drottninghög klassificeras av polismyndigheten som ett riskområde.³³ Ett riskområde är enligt polismyndigheten ett område som kännetecknar samtliga kriterier för ett utsatt område, men som bedöms att inte vara tillräckligt utsatt för att klassificeras som ett särskilt utsatt område.³⁴

Landskrona - Pilängen

I Landskrona byggdes ungefär sex tusen lägenheter under tidsperioden 1965–1975 i miljonprogramsområdet Karlslund, tidigare kallat för Norrestad. Karlslund består av fem olika delområden: Kopparängen, Bronsängen, Silverängen, Pilängen och Pilåkern. Dessa områden var redan före miljonprogrammets framväxt utsatta för sociala problem såsom dåligt rykte, social obalans och vakanta bostäder. En avgränsning har gjorts och uppsatsen fokuserar enbart på delområdet Pilängen där man under året 1965 påbörjade byggandet av 402 nya lägenheter, som stod klara tre år senare.³⁵ Karlslundstorget, även kallad för Pilängstorget invigdes år 1970, och bestod av ett centrumområde med olika former av verksamheter såsom restaurang, konditori, kiosk, livsmedelsbutik, pub, frisör och post.³⁶ Polismyndigheten klassificerar stadsdelsområdet Karlslund som ett riskområde.³⁷

Göteborg- Gårdsten

I norra Göteborg finns stadsdelsområdet Gårdsten som är ett miljonprogramsområde och som byggdes under åren 1969–1972. För att det skulle vara möjligt att genomföra planläggningen krävdes det att två bergstoppar sprängdes bort. Under detta tidsspann byggdes ungefär 2300 lägenheter i området.³⁸ Prisma Västra Götaland redogör för Gårdstens dåvarande vision om att generera en fungerande stadsdel med tillgångar av bostäder, handel, service och arbetsplatser.³⁹ En avgränsning har gjorts och uppsatsen fokuserar enbart på den nordöstra delen av Gårdsten som färdigställdes år 1970. Området utgörs av två parallella husrader med flervåningshus och innergårdar. Den östra husraden omfattades av sju stycken åttavåningshus i lamell och den västra husraden omfattades av åtta stycken trevåningshus i lamell.⁴⁰ På den östra delen byggdes det ett mindre centrumområde som stod klart år 1972 med bland annat livsmedelsbutiker, caféer och frisörer.⁴¹ Polismyndigheten klassificerar Gårdsten som ett utsatt område.⁴²

Tidigare forskning

I detta kapitel redogör vi för tidigare forskning som vi anser är relevant för uppsatsen.

Miljonprogrammet

I artikeln “Swedish suburbs as Heterotopias: Towards a Multicultural literature of places”⁴³ beskriver Luca Gendolavigna att miljonprogrammet är namnet på bostadsprojektet som framställdes mellan åren 1961–1975, med syfte att kunna förse fler bostadsmöjligheter till befolkningen. Bebyggelsen skulle enligt Gendolavigna placeras i utkanten av städerna, långt bort från innerstaden.⁴⁴ Vidare förklarar Gendolavigna att miljonprogramsområdena var gestaltade för arbetarfamiljer med avsikt att erbjuda en lugn och stressfri miljö utanför innerstaden.⁴⁵ Irene Molina hävdar i avhandlingen *Stadens rasifiering - Etnisk boendesegregation i folkhemmet*⁴⁶ att invånare som tillhörde arbetarklassen var tvungna att flytta till miljonprogramsområdena och att sedan stanna kvar på grund av socioekonomisk obalans.⁴⁷ I likhet med Molina beskriver Gendolavigna att miljonprogramsområdena var billigare stadsdelar att bosätta sig i, vilket medförde att områdena togs över av arbetarklassen och den invandrade medborgaren.⁴⁸

I enighet med Gendolavigna beskriver Sonja Vidén i avhandlingen *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla*⁴⁹ att miljonprogrammets bebyggelser oftast placerades på jordbruksmark och bergig terräng, det vill säga på platser som det tidigare uppfattats vara svårt att bygga på. Vidare redogör Vidén för vikten av att särskilja biltrafiken från centrumområdet i miljonprogramsområdena med motiveringen att minska dåtidens snabba stigning av trafikolyckor och skydda lekande barn, cyklister och gående. Vidare betonar hon att det är viktigt med gång- och cykelvägar.⁵⁰ Vidén fortsätter med att beskriva hur ett miljonprogramsområde oftast såg ut, och hävdar att den dominerande bostadsformen i miljonprogrammet var lägenheter byggda i lamellhus där antalet våningar varierade mellan 2 och 17. Den här formen av byggnation motsvarade ungefär 85 procent av miljonprogrammets bostadsprojekt. Det näst vanligaste våningsantalet var två till fyra, mest vanligast var trevåningshus, medan den minst vanliga varianten var lägenheter med sex våningar och fler. Vidare beskriver Vidén att mediernas utmålade bild av miljonprogrammet har präglats i samhället sedan 1960-talet; områdena har bland annat förknippats med dyster och monoton byggnation samt som problemområde.⁵¹

Vidén benämner att ett antal områden har turnaround-ombyggnader genomförts. Konceptet implicerar en total omvandling av arkitektur och miljö, och ofta även byte av invånare i området. I vissa fall har man enligt Vidén lyckats att omvandla området till attraktivt såväl som stabilt med hjälp av en förändring såsom att tillföra bostadsrätter. Däremot förklarar Vidén vidare att i de flesta fallen har denna sorts omvandling bidragit till bland annat höga boendekostnader och ökad kriminalitet.⁵² Vidén redogör för vikten av att ett bostadsområde bör anpassas, förnyats och kompletteras för att attrahera nya boenden till området. Vidén menar att det redan under 1980-talet prövades olika metoder för att hitta lösningar på problem som uppkom av bland annat dåtidens bostadsöverskott och den sociala, etiska och ekonomiska segregationen. Den främsta förändringen kom till i form av ombyggnationer för att möjliggöra användning av vakanta platser. Det handlade om ungefär 50 000 ombyggnationer som resulterade i bland annat förvaltningar, kommuner, vårdenheter och förskolor för att etablera nya målgrupper i områdena. Ett krav från den äldre generationen beskrivs vara att bevara och utöka grönskan i områdena. Förutsättningarna för att upprätthålla kravet var varierande mellan olika bostadsområden, detta främst orsakat av lokala investeringar som inte alltid kan stärkas.⁵³

Gentrifiering

Sociologen Ruth Glass introducerade begreppet gentrifiering på 1960-talet. Begreppet härstammar från det engelska ordet *gentry* som redan

under 1800-talet formulerades och betecknade den samhällsklass närmast representerad adeln.⁵⁴ Glass använde sig av begreppet gentrifiering för att förklara nya och urbana förändringar som under den tidsperioden pågick i London. Gentrifiering förklarar hur en stadsdel som tidigare betraktats som låginkomsttagande, förändras i en process av socioekonomisk uppgradering och vidare transformeras till ett område med högre social status med nya bostadsformer och boendekostnader. I avhandlingen ”Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte”⁵⁵ redogör Karin Hedin för vilka Glass hävdar var anledningar som fick tidigare hyresgäster att systematiskt flytta ut under den tidsperioden, renovering av byggnader, nya upplåtelseformer och ökat fastighetsvärde.⁵⁶ Glass beskriver en del av processen på följande vis:

*One by one, many of the working class quarters of London have been invaded by the middle classes — upper and lower. [...]. Once this process of 'gentrification' starts in a district it goes on rapidly until all or most of the original working class occupiers are displaced and the whole social character of the district is changed.*⁵⁷

Loretta Lees, Tom Slate och Elvin Wyly⁵⁸ beskriver att innebörden av gentrifiering har förändrats. Lees et al. hävdar att gentrifieringen utvecklats från att vara en mindre process med fokus på bostadsrenoveringar till en därutöver omfattande och självverkande process. Lees et al. förklarar vidare att gentrifiering har blivit ett ekonomiskt, politiskt, socialt och kulturellt fenomen.⁵⁹ I artikeln ”New-build 'gentrification' and London's riverside renaissance”⁶⁰ redogör Mark Davidson och Loretta Lees för en definition av gentrifikation som består av fyra delar: (I) återinvestering av kapital i området, (II) samhällsinvånare med starkare socioekonomisk status flyttar till området, (III) landskapsförändringar och (IV) direkt eller indirekt bortträngning av låginkomsttagare.⁶¹ I likhet med Davidson och Lees fokuserar även Lotta Särnbratt⁶² och Larsen & Hansen⁶³ på olika effekter såsom hyreshöjningar & ökade bostadskostnader och bortträngning som bevisats inom gentrifieringsforskning. Särnbratt hävdar att hyreshöjningar och boendekostnader oftast sker när hyresrätter omvandlas till bostadsrätter för att locka nya, ekonomiskt starkare hushåll till området.⁶⁴ Det finns en idealisk sammansättning av sociala- och inkomstgrupper som enligt Lees, när de uppnås, producerar optimalt välbefinnande för individen och samhället.⁶⁵ Dock förklarar Särnbratt att i fall, där privatisering inte har skett, kan det vara så att bostadsägaren själv renoverar bostaden och därefter höjer hyrorna, vilket medför att vissa boende inte kan bo kvar av ekonomiska skäl.⁶⁶ Särnbratt menar att detta är en vanlig effekt av

stadsförnyelse, vilket även Larsen och Hansen är inne på och anser att bortträngning av befolkningen är en av de centrala gentrifieringseffekterna som är en följd av stadsförnyelse.⁶⁷ Hedin hävdar att forskare och makthavare bör varna för de negativa konsekvenserna som kan bli ett resultat av gentrifieringsprocessen på bostadsmarknaden. Vidare menar hon att byggsektorn bör arbeta med att bygga boenden för alla individer i samhället, av anledningen att förebygga negativa konsekvenser av gentrifiering. För att medborgardeltagandet ska öka i de lokala aspekterna föreslår hon bland annat att förstahandskontrakt skall bli mer tillgängligt.⁶⁸ Clark resonerar på ett liknande sätt och anser att makthavare bör ha förståelse för gentrifieringen och dess process, för att kunna hantera politiska utmaningar, med avsikt att forma och medla relationer mellan boende som kontinuerligt söker bostad och vinstsökande aktörer.⁶⁹

Hållbar stad- och bebyggelseutveckling

Jaan-Henrik Kain, Jenny Stenberg, Marco Adelfio, Michael Oloko, Liane Thuvander, Patrik Zapata, Maria José Zapata Campos skriver i artikeln ”What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South”⁷⁰ att Jane Jacobs redan under 1960-talet hävdade att levande innerstäder ”är naturliga generatorer av mångfald och produktiva inkubatorer av nya företag och idéer av alla slag”. Kain et al. förklarar vidare att begreppet *compact city* för första gången användes av Dantzig och Saaty på 1970-talet vars ideala stadsmodell grundades i systemtänkande och rumeffektivitet. Några årtionden senare presenterade Newman och Kenworthy en studie som visar hur energianvändningen för persontransporter minskar i städer med högre täthet. Dessa argument om transporteffektivitet, ekonomisk- och sociokulturell vitalitet anses vara en utgångspunkt för en alltmer omfattande litteratur om delvis överlappande begrepp, såsom den kompakta staden, hållbara städer, ny urbanism, transitorierad utveckling, och smart tillväxt. Kain et al. redogör för begreppen genom att beskriva deras gemensamma argument såsom närhet, mångfald, främja resurseffektivitet och ny teknik, spara mark på landsbygden, minska förbrukningen av fossila bränslen, öka tillgängligheten, sänka infrastrukturens kostnaderna, leda till bättre livskvalitet, leda till innovation och ekonomisk utveckling samt stärka social sammanhållning.⁷¹

I artikeln “‘Third Wave’ Sustainability? Smart Growth and Regional Development in the USA” (2008)⁷² hävdar David Gibbs & Rob Krueger att hållbarhetsbegreppet inspirerat till ett antal politiska tillvägagångssätt samt ett integrerat synsätt på ekonomin, miljön och social rättvisa.⁷³ I överensstämmelse med Gibbs & Krueger skriver Jaan-Henrik Kain, Marco

Adelfio, Jenny Stenberg och Liane Thuvander i artikeln "Towards a systemic understanding of compact city qualities"⁷⁴ att konceptet *compact city* numera förblir ett nyckelsvar i global och nationell politik med avsikt att ta itu de olika samhällsutmaningar som städer för närvarande står inför såsom miljöförstöring, ekonomisk utveckling, klimatförändringar och social sammanhållning.⁷⁵ Likaså förklarar Kain et al. att formandet av mer kompakta städer har främjats brett och globalt som ett viktigt politiskt svar på många samhälleliga utmaningar.⁷⁶ I artikeln "How smart is smart growth? Examining the environmental validation behind city compaction"⁷⁷ förklarar Åsa Gren, Johan Colding, Meta Berghauser-Pont och Lars Marcus att koncept som kretsar kring förtätning har bildats som ett svar på de ineffektiva och ohållbara mönstren för utglesning. Gren et al. utvecklar vidare och menar att införandet av termen *compact city*, främst var som ett svar för att motverka den minskade tätheten av bostäder i stadsområden. Gren et al. redogör dessutom för en dominerande egenskap hos dessa koncept som involverar kompakt stadsform, såsom förtätning och strategin för att lokalisera ny bebyggelse inom redan bebyggda områden, vilket uppmuntrar till infill-utveckling. Konceptet *compact city* representerar de mest utbredda planeringsstrategierna för att bekämpa utglesning, konceptet förespråkar och omfattar bland annat en tät, transit orienterad, gång- och cykelvänlig markanvändning som inkluderar blandad användning med en rad olika boendalternativ.⁷⁸

Kain et al. lyfter upp bland annat att UN Environment Programme (UNEP) slår fast att kompakta, relativt tätbefolkade städer, med blandad urban form, är det mest resurseffektiva bosättningsmönstret och menar att liknande politiska argument återspeglas också på nationell och lokal nivå.⁷⁹ Likaså refererar Kain et al. i artikeln "Towards a systemic understanding of compact city qualities" till UNEP, och fortsätter med att redogöra för att Europeiska miljöbyrån (EEA) år 2016 lyfte fram *compact city*-planering, för att bland annat minimera markkonsumtionen, förhindra onödig omvandling av natur- och grönområde till stadsmark och för att begränsa stadsutglesning. I många europeiska städer har det kompakta stadsidealet nått lokalpolitiken.⁸⁰ Även Gibbs och Krueger menar att varianter av *smart growth* (även kallad för *compact city*) har anammats av ett antal amerikanska stater och lokala myndigheter i deras försök att förhindra de negativa effekterna av utglesning och främja stadsförnyelse samt skapa utmärkande samhällen.⁸¹

Teoretiskt ramverk

I detta kapitel redogör vi för vårt teoretiska ramverk som kommer att dra nytta av Edward Harris och Chauncy Ullmans teori om flerkärnmodellen för att analysera stadsdelsområdenas strukturer, Eric Clarks perspektiv på gentrifiering för att analysera förändringar i stadsområdena, Jane Jacobs urban design-teori och Jan Gehls verk *Life Between Buildings* för att analysera stadsmiljöernas betydelse.

Urban renewal

Flerkärnmodellen, introducerad av Edward Harris och Chauncy Ullman, är en inflytelserik teoretisk modell inom samhällsplanering och urbangeografi som syftar till att förklara och analysera stadens struktur och utveckling. Harris och Ullman förklarar att modellen utgår från att städer inte bara har en enda central kärna, utan istället flera subcentra eller kärnområden som fungerar som tillväxtpunkter. Dessa kärnor kan vara kommersiella, administrativa, industriella, kulturella områden eller bostadsområden. Varje kärna fungerar som ett centrum för aktivitet och drar till sig olika typer av verksamheter och människor. Teorin om flerkärnmodellen placerar inte kärnor utifrån specifika egenskaper, utan framhäver istället ett komplext mönster där delar är sammankopplade i en viss ordning. Det som utgör antalet kärnor i en stad är bland annat situationella och historiska faktorer.⁸²

Det teoretiska ramverket kommer även att dra nytta av Eric Clarks perspektiv på gentrifiering, som bygger vidare på Ruth Glass ursprungliga teori, och framhåller vikten av att förstå gentrifieringens dynamik genom socioekonomisk modernisering. Enligt Clark är gentrifiering en omfattande process som involverar komplexa sociala och ekonomiska förändringar i stadsdelar eller bostadsområden. Han menar att en gentrifieringsprocess inte bara innebär att en stadsdel eller ett bostadsområde ändrar karaktär genom fysiska renoveringar av bostäder och byggnader, utan också en bredare socioekonomisk omvandling. Genom att modernisera och förbättra områdets ekonomiska struktur och attraktionskraft kan gentrifiering fungera som en strategi för stadsförnyelse och ekonomisk tillväxt för bland annat en mer välbärgad befolkning. En sådan omvandling tillför en högre social status med nya bostadsformer och boendekostnader i ett område.⁸³

Samtidigt understryker Clark de sociala konsekvenserna av gentrifiering. När området blir attraktivt för mer resursstarka grupper och

fastighetsvärden ökar, kan det leda till att befintliga invånare inte längre har råd att bo kvar. Det kan vara särskilt påfrestande för låginkomstfamiljer och lokalinvånarna som redan befinner sig i ett ekonomiskt utsatt läge. Vidare förklarar Clark att gentrifiering inte är en enhetlig process och att dess effekter varierar beroende på kontext och specifika omständigheter. Gentrifiering kan alltså medföra förbättringar av bostäder och infrastruktur, men kan också leda till högre hyror, ökad ojämlikhet och förlust av lokal kultur och samhällsgemenskap.⁸⁴

Det teoretiska ramverket är även baserat på Jane Jacobs urban design-teori som innefattar centrala begrepp såsom primära och sekundära funktioner samt konceptet "eyes on the street". I boken *Den amerikanska storstadens liv och förfall* presenterar Jacobs begreppen primära och sekundära funktioner. Hon beskriver primära funktioner som bland annat kontor, bostäder och rekreationsplatser, vilka automatiskt attraherar invånare till ett område. Sekundära funktioner uppstår enligt Jacobs för att tillfredsställa behoven hos de invånare som har lockats till stadsområdet genom de primära funktionerna. I sin teori om urban design framhåller Jacobs fyra huvudsakliga förutsättningar som behöver uppfyllas för att skapa mångfald och en fungerande stad. Den första förutsättningen förutsätter att det finns minst en primär funktion i ett stadsområde som attraherar invånare. Jacobs menar att en varierande byggnation skapar möjligheter för att invånare ska vilja besöka, arbeta eller bosätta sig i stadsområdet. Den andra förutsättningen avser korta kvarter som förutsätter ett flertal korsningar och vägalternativ, vilket ökar potentiella möten mellan invånare i stadsområdet. Den tredje förutsättningen handlar om stadsdelens innehåll i form av byggnationer med blandad ålder och skick, vilket Jacobs menar bidrar till variation och mångfald i området. I den fjärde förutsättningen förklarar Jacobs den betydande rollen av att ställa invånaren i fokus, och för att åstadkomma detta menar hon att hög bostadstäthet har en avgörande roll. Jacobs förklarar vidare att det krävs en hög rörelse av invånare för att kunna etablera service, handel och verksamheter i ett stadsområde.⁸⁵

Genom att skapa platser där människor vill vara, där det finns något att titta på, något att göra och något att delta i, blir det offentliga rummet en magnet för invånare. Konceptet "eyes on the street" beskrivs i boken *Den amerikanska storstadens liv och förfall* av Jane Jacobs som ett medel i skapandet av en trygg plats. Jacobs redogör för vikten av människors trygghet vid främmande möten på gatan och menar att den höga kvantiteten av människor bidrar till att skapa en känsla av trygghet på offentliga platser. Hon förklarar att när människor aktivt närvarar sig i det offentliga rummet skapas en naturlig övervakningseffekt. Jacobs framhäver

att när det inte finns tillräckligt med människor som rör sig och integrerar sig i det offentliga rummet, kan gator och andra allmänna platser upplevas som otrygga, av den anledningen att den naturliga övervakningen från människorna minskar. Hon förklarar vidare att trygghet och trygga rum skapas gemensamt med hjälp av människor, vilket bidrar till ökad attraktivitet i ett stadsområde. På så sätt kan de offentliga rummen upplevas mer trygga när de är mindre obevakade vilket kan lämna mindre utrymme för kriminalitet. Jacobs beskriver den sociala funktionen i form av rörelse på gatan dygnet runt, fönster riktade mot gatan samt skillnaden mellan det privata och offentliga, och menar att tillvägagångssättet skapar mer trygghet.⁸⁶

Det teoretiska ramverket kommer slutligen att bestå av Jan Gehls verk *Life Between Buildings*, som innefattar ”Gehls tre typer av aktiviteter” och hans perspektiv på trygga miljöer. I boken redogör Gehl för tre olika typer av aktiviteter: nödvändiga aktiviteter, valfria aktiviteter och sociala aktiviteter, och menar att en levande stad ska kunna erbjuda alla tre typer av aktiviteter. Den nödvändiga aktiviteten beskrivs av Gehl innefatta vardagliga sysslor i det urbana rummet; han menar att människor inte kan välja att avstå från aktiviteter såsom att gå till skola, arbete, livsmedelsbutik eller göra ett ärende. De valfria aktiviteterna är vad vi väljer eller önskar att göra vilket ställer stora krav på att de fysiska förutsättningarna är bra. Vi utför dessa aktiviteter när det finns möjlighet att utföra dem, det kan handla om att gå på en promenad, sitta och njuta av solen eller andra rekreativa aktiviteter. Den sista aktiviteten som Gehl redogör för innefattar de sociala aktiviteter som omfattar de tillfällen som kräver andra invånares närvaro och uppstår i princip alltid till följd av de nödvändiga och valfria aktiviteterna. Hög kvalité uppstår, enligt Gehl, när utrymme för alla tre typer av aktiviteter finns.⁸⁷

På ett liknande sätt som Jacobs, beskriver Jan Gehl i sin bok *Life Between Buildings* vad som krävs för att skapa en trygg och säker miljö. Gehl fokuserar istället på de olika stegen som finns i övergången mellan de olika miljöerna som är privata, halvprivata och offentliga. Likt Jacobs betonar han vikten av övervakning som ett medel för att skapa trygghet och gemenskap. Han menar att det är genom denna ömsesidiga vaksamhet och samarbete människor emellan som områden skyddas från bland annat kriminalitet. Gehl framhåller att graden av privathet ökar ju längre in i ett område människor befinner sig. För att tydliggöra övergången mellan de offentliga och privata rummen kan stegen förklaras på följande vis: från gatan, vidare till en innegård, vidare till en byggnad och slutligen till en privatbostad. Gehl hävdar att tryggheten förekommer mer på privata och

halvprivata platser, eftersom invånaren beskrivs vara mer övervakad i ett grannskap av dessa boende för att skydda området.⁸⁸

Metod

I detta kapitel redogör vi för vårt val av undersökningsmetod.

Tematisering

Jesper Andersson och Thomas Johansson redogör i boken *Vetenskapsteori - grund och tillämpning* för den analytiska processen av tematisering. Processen innefattar tre olika steg: sortering, tematisering, teoretisering. Första steget innebär att forskaren får en överblick över det empiriska materialet och arbetar sig fram med olika rubriker och sorteringsmetoder. Detta för att bekanta sig med det empiriska materialet och underlätta den fortsatta analysprocessen. I det andra steget förklarar Andersson och Johansson att man tematiserar det empiriska materialet med hjälp av olika rubriker, vilket kan påverka ifall man väljer att samla in ytterligare data. I det slutliga steget av processen menar författarna att man skapar en relation mellan det empiriska materialet och teori i rörelse. Detta innebär att man analyserar det empiriska materialet utifrån det teoretiska ramverk som valts.⁸⁹

I det första steget av den analytiska processen överblickade vi detaljplanerna för att sedan sortera samt avgöra vad som var viktigt för vår studie. I nästa steg av processen valde vi att bearbeta det empiriska materialet utifrån de olika områdena: Pilängen, Drottninghög, nordöstra Gårdsten och Råslätt. Detta för att få en överblick av empiri som vi ansåg vara mest informativ. Det sista steget har vi tillämpat i vår analys, då vi arbetat med att tolka vårt insamlade material utifrån det valda teoretiska ramverket. Vi valde att kategorisera materialet utifrån tre teman som vi ansåg var centrala i varje stad, och valde därför rubrikerna blandstad, stadsdelsutveckling och utemiljö i närområdet.

Forskningsstrategi

Göran Ahrne och Peter Svensson skriver i boken *Handbok i kvalitativa metoder* att den kvalitativa forskningsstrategin grundar sig på att systematiskt samla in, organisera och tolka empiriska data, med fokus på att beskriva, analysera, tolka och förstå sociala fenomen för att nå en djupare förståelse. Detta kan göras genom tre olika tillvägagångssätt: genom observation, intervju och diskussion samt studium av bilder och

texter.⁹⁰ Till vår studie har vi valt att tillämpa en kvalitativ innehållsanalys med ett hermeneutiskt vetenskapligt synsätt. Vi kommer att använda oss av bilder och texter från detaljplaner som ett tillvägagångssätt för att utifrån våra teorier analysera planförslagets visioner som eftersträvas för respektive stadsdelsområden. I boken *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod* förklarar Mats Alvesson och Kaj Sköldberg innebörden av en kvalitativ innehållsanalys. Enligt författarna innebär det att forskaren samlar in empiriska data som analyseras för att komma fram till viktiga samband och relevant information om ett eller annat förhållande i samhället som man vill studera. Enligt Alvesson & Sköldberg spelar aspekten in i detta sammanhang, dock på textens mikronivå. De förklarar vidare att man ser delar av texten som något i form av betydelsefulla tecken, oavsett vilken typ av text man läser. Dessa detaljer har djupare och rikare betydelser ur den övergripande tolkningsmodellens perspektiv. De påverkar i sin tur tolkningsmodellen och berikar alternativt modifierar modellen i den hermeneutiska processen.⁹¹ Det empiriska materialet som undersöks utgörs av stadsdelarnas offentliga dokument i form av detaljplaner som innehåller både text och bild.

Hermeneutiken

I vår studie utgår vi från det hermeneutiska vetenskapliga synsättet. Enligt Andersson & Johansson handlar hermeneutiken om att finna samband och förståelse, genom att tolka och förstå mänskliga meningsskapande aktiviteter. Dessa aktiviteter formas genom handlingar, antaganden och texter.⁹² Alan Bryman & Emma Bell menar att den hermeneutiska metoden används även för kvalitativ tolkning av datamaterial. Den centrala idén som ligger till grund för hermeneutiken är att den forskare som analyserar/tolkar en text skall försöka få fram textens mening utifrån det perspektiv som dess upphovsman haft. Det implicerar ett fokus på den historiska och sociala kontexten i vilken texten producerades.⁹³ Runa Patel & Bo Davidson menar att hermeneutiken kan sägas vara positivismens motsats.⁹⁴ En av de främsta anledningarna är att det positivistiska synsättet är relaterat till kvantitativ metod, medan det hermeneutiska synsättet är relaterat till kvalitativ metod.⁹⁵

Patel & Davidson skriver att en hermeneutisk forskare närmar sig sitt forskningsobjekt eller problem med sin egen förförståelse. Detta innebär att forskaren har förståelse för att den egna bakgrunden kan färga deras tolkning och förståelse av det som studeras. På så sätt betyder det att hermeneutisk forskning erkänner att forskaren har sina egna förförståelser och erfarenheter som kan påverka forskningsobjektet.⁹⁶ Henny Olsson & Stefan Sörensen, Runa Patel & Bo Davidson och likaså Bengt Starrin &

Per-Gunnar Svensson anser att hermeneutiken stävar efter en helhet. Detta innebär att man strävar efter att uppnå en omfattande förståelse av det studerande objektet. Istället för att betrakta objektet som en samling isolerade och fristående delar betonar hermeneutiken dess sammanhang och relationer. Detta innebär att tolkningen inte bara fokuserar på de enskilda delarna utan också tar hänsyn till deras inbördes förhållande och dess inbäddning i en större kontext.⁹⁷ Enligt Andersson & Johansson är det viktigt att ha i åtanke att hermeneutiken med tiden förgrenas i olika utvecklingsriktningar. Den tydliga utvecklingen, som sker parallellt med positivismen och vetenskapsidealet, går att skymta. Likaså går det att se en stor skillnad mellan den gamla och nya modellen av hermeneutiken. Den nya modellen behandlar villkoren för mänsklig förståelse, medan den äldre varianten ägnar sig mer åt texttolkning.⁹⁸ Den nya modellen av hermeneutiken har valts som en tolkningsmetod på grund av dess betoning av kontextuell förståelse, medvetenhet om subjektivitetens roll i tolkning, möjligheten till tolkningspluralism och en dynamisk förståelse. Genom att vi tillämpar den nya modellen av hermeneutiken kan vi uppnå en mer nyanserad och djupare förståelse av planförslagen samtidigt som vår förförståelse beaktas.

Förförståelse

Svend Brinkmann och Steinar Kvale skriver i boken *Den kvalitativa forskningsintervjun* att hermeneutiken studerar tolkning av texter och man lägger även särskild vikt vid de förkunskaper man har om en texts innehåll. Den tolkning som görs syftar till att skapa en giltig förståelse av innehållet i en text. På så vis innehar man en förförståelse som kan vara liktydig med fördomar eftersom varje tolkning grundas i människans förförståelse utifrån en viss bakgrund, föreställningar, värderingar och dylikt.⁹⁹ Annika Billhult och Ingemar Gunnarsson skriver i boken *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad* att forskaren strävar efter att utföra studier objektivt och utifrån fakta. Dock har väldigt många forskare en förförståelse av ämnet. Likaså menar de att förförståelsen sker genom tidigare kunskaper, erfarenheter och instinkter.¹⁰⁰ På liknande sätt menar Andreasson & Johansson att vår förståelse grundas i våra samlade kunskaper och ofta i våra underliggande värderingar.¹⁰¹

Vi har diskuterat våra tidigare erfarenheter och förkunskaper kring ämnet och tagit med dem i beräkningen under uppsatsens gång. Magdalene Thomassen skriver i boken *Vetenskap, kunskap och praxis* att vår förförståelse kan, medvetet eller omedvetet, ha en påverkan på tolkningen av den insamlade empirin. På så sätt kan man inte bortse från det när en

tolkning skall göras. Detta innebär att förförståelsen har en betydelse i denna uppsats.¹⁰² Vi båda är uppväxta i olika miljonprogramsområden vilket gör att vi har en djupare förståelse genom en tidigare daglig upplevelse av dem. Det som skiljer våra upplevelser och erfarenheter är att den ena av oss flyttade från ett miljonprogramsområde redan när hon var ungefär 10 år gammal, medan den andra har en längre erfarenhet till följd av att hon flyttade därifrån vid 22 års ålder.

Med tanke på att alla individer har olika förförståelser, upplevelser och erfarenheter så vill vi tydliggöra vår förförståelse kring miljonprogramsområden. Den ena av oss som flyttade vid tioårsåldern har en minnesbild av att hennes miljonprogramsområde består av flervåningstegelhus som satt ihop som bokstaven U, med balkonger som var vända mot innergården som innehöll bland annat en lekplats. I samma område fanns det två andra liknande flerbostadshus med liknande arkitektur. Till följd av hennes unga ålder finns det en minnesbild från området som främst berör arkitekturen och tryggheten. Hennes erfarenhet från området förklaras som positiv med mycket lek, trygghet och gemenskap i och mellan gårdarna. Den andra av oss som innehar en längre erfarenhet av ett miljonprogramsområde, beskriver området som ett typiskt miljonprogramsområde med monoton arkitektur. I området fanns det flerfamiljshus på tre eller sju våningar i tegel. Det fanns olika gårdar med bland annat lekplatser mellan byggnaderna som man kunde ta del av och innerdelen av området var i stort sett bilfritt, så man kunde leka och springa runt fritt. Hennes uppväxt förklaras vara fylld av goda minnen, där majoriteten av de boende kände varandra, och där både gemenskap, tillhörighet och trygghet hade en stor betydelse.

Urval

Vi har valt att använda oss av den strategiska urvalsmetoden, som innebär att man medvetet gör urvalet för att få ett informationsrikt undersökningsmaterial. Genom att medvetet välja ut stadsdelarna anser vi att det empiriska materialet från respektive stadsdelsområde för vår undersökning möjliggör besvarandet av våra forskningsfrågor.¹⁰³ De stadsdelsområden som vi har utgått ifrån är miljonprogramsområdena Nordöstra Gårdsten i Göteborg, Råslätt i Jönköping, Drottninghög i Helsingborg och Karlslund i Landskrona med ett fokus på delområdet Pilängen. Urvalet grundar sig även på att stadsdelsområdena befinner sig under liknande förändringsprocesser, och därmed blev det aktuellt för studien att jämföra de planlagda förändringarna som eftersträvas i detaljplanerna. Därutöver valdes Jönköping och Helsingborg utifrån vår nyfikenhet på stadsutvecklingen i städerna vi är bosatta i. Stadsområdet i

Landskrona valdes för att en av oss är uppväxt där och stadsområdet i Göteborg valdes utifrån att vi var intresserade av att undersöka en storstad.

Induktion, deduktion och abduktion

Henny Olsson och Stefan Sörensen menar att forskaren utgår från upptäckten i verkligheten genom den induktiva metoden.¹⁰⁴ I boken *Vetenskapsteori för nybörjare* beskriver Torsten Thurén att induktion handlar om att man drar generella slutsatser utifrån empiriska fakta. För att slutsatserna ska vara legitima, och tillförlitligheten ska vara hög, krävs det att man tar reda på hur forskningen har utförts.¹⁰⁵ Det som skiljer induktion från deduktion är att man genom den deduktiva metoden drar slutsatser från allmänna principer om enskilda företeelser. Olsson och Sörensen förklarar att den deduktiva metoden utgår från en teori som beskriver hur relationer mellan olika förhållanden manifesterar sig i verkligheten. Den induktiva metoden tillämpas i vår studie med hjälp av tolkning av det empiriskt material i form av detaljplaner, som tagits fram av respektive kommun för de utvalda stadsområdena och är på så sätt legitima. Studien har inkluderat både induktion och deduktion genom en växelverkande process, vilket resulterar i att vår studie grundas i en abduktiv metod. Olsson och Sörensen förklarar att den abduktiva metoden innebär att forskaren skapar lägesbeskrivningar inom ett specifikt område. Dessa lägesbeskrivningar har som syfte att förstå och förklara fenomen eller mönster som observerats i verkligheten av forskaren med hjälp av den induktiva metoden. Genom den deduktiva metoden ökas kunskapen med hjälp av tidigare teoretiska förutsättningar. Den abduktiva metoden grundar sig på så sätt i dialogen mellan det teoretiska perspektivet, informanten och det empiriska materialet.¹⁰⁶ Vi tillämpar det deduktiva tillvägagångssättet genom våra frågeställningar som är grundade utifrån information samt teorier. Vi kommer sedan att besvara frågeställningarna med hjälp av empirisk granskning från detaljplanerna.

Reliabilitet och validitet

I *Enkätboken* beskriver Jan Trost och Oscar Hultåker att reliabilitet handlar om hur tillförlitlig och pålitlig studien som genomförs är. Detta innebär alltså att granskningen som utförs ska vara stabil och ska inte utsättas för ett slumpmässigt urval. Granskningen ska ha utförts på samma vis under alla företeelser vilket resulterar i att tillförlitligheten i studiens resultat är stor. Man ska alltså kunna genomföra en undersökning återigen och åtminstone få ett liknande resultat.¹⁰⁷ Vår studie är tillförlitlig eftersom vi i urvalet valt att använda oss av detaljplaner som fastställs av respektive

kommunfullmäktige eller kommunstyrelse för stadsdelsområdena. Genom att vi även valt ett strategiskt urval i valet av städerna förstärks vår reliabilitet då vi i medvetenhet plockat informationsrikt material som skall möjliggöra vår studie och besvara våra forskningsfrågor. Med utgångspunkt i studiens centrala begrepp, har vi valt att söka tidigare forskning kring miljonprogrammet, gentrifisering och en hållbar stads- och bebyggelseutveckling. Genom att genomföra vår studie på nytt med samma metodval, tidigare forskning, urval av städer och material kan resultatet bedömas vara reliabelt då resultatet kan komma att bli likt, men inte identiskt. Eftersom vi använder oss av det hermeneutiska tillvägagångssättet som ger utrymme till tolkning av materialet för att försöka förstå upphovsmannen, kan detta påverka metod-, analys- och diskussionsavsnittet i studien då individer besitter olika förförståelser.

Analys

I detta kapitel redogör vi för vårt empiriska material i relation till vårt teoretiska ramverk. Vi har valt att dela in kapitlet i tre övergripande teman som vi ansåg vara centrala i varje stad: blandstad, stadsdelsutveckling och utemiljö i närområdet.

Blandstad

Detaljplanerna redogör för de utvalda stadsdelarnas mål för utvecklandet av en blandstad, som bland annat är kommersiell, hållbar och serviceinriktad. På Värnamovägen i Råslätt, likt Vasatorpsvägen och Regementsvägen i Drottninghög (se bilaga A¹⁰⁸) bebyggs det på ett liknande sätt med entréer riktade mot gatan.¹⁰⁹ Jacobs beskriver detta som den sociala funktionen som skapas för att uppnå trygghet på offentliga platser, där betydelsen av att placera fönster och ingångar riktade mot gatan skapar en mer bevakad miljö som kan generera till en trygghetskänsla.¹¹⁰ Vidare kännetecknar de fyra utvalda stadsdelsområdena vad Ullman och Harris beskriver som stadskärnor i deras teori om flerkärnmodellen, som i sin tur agerar som tillväxtpunkter i närområdet men också i relation till staden. Ullman och Harris menar att om det finns service, handel, verksamheter samt bostäder i en stadsdel kan man utveckla den befintliga stadskärnan och åstadkomma en urbanisering och en blandstad.¹¹¹ Jacobs menar istället att de centrala funktionerna såsom bostäder, verksamheter, service och handel fungerar som primära funktioner. I enlighet med Jacobs menar Gehl att dessa tillgångar utgör de nödvändiga aktiviteterna, eftersom människan inte kan

avstå från dessa vardagliga nödvändigheter såsom att gå till sitt arbete, skola och handla mat.¹¹²

Baserat på detaljplanerna kan man se ett mönster där Pilängen i Karlslund, Drottninghög och Råslätt är engagerade i att möjliggöra lokaler i vissa av byggnadernas bottenvåningar med centrumfunktion för att utveckla närområdet (se bilaga B¹¹³). Enligt Drottninghögs planförslag vill man placera verksamheter i bottenvåningarna på Vasatorpsvägen och Regementsvägen för att uppnå en mer urbaniserad stil. Bottenförslaget på Karlslundsgatan i Landskrona beskrivs att ha ett syfte, att kunna öka tillgängligheten av utemiljö och service i området. Havsörnsgatans- och Värnamovägens bostäder i Jönköping förklaras vara ett planförslag för ett centrumlikt fungerande bottenplan med verksamheter. Nordöstra Gårdsten skiljer sig dock åt från övriga stadsområden. Där möjliggör man istället för en mindre verksamhetslokal i bottenvåningen på ett nybyggt lamellhus utmed södra sidan av Gårdstensvägen. Det är tänkt att verksamhetslokalen ska komplettera Gårdstens centrum och när servicen inom området. Jacobs beskriver denna typ av funktion som en primär funktion, vilket i detta fall innebär att man i huvudsak utvecklar dessa utrymmen för att tillgodose det behov som finns hos invånarna.

Med en bredare rad av service och kompletterande funktioner kommer invånarna att kunna få tillgång till olika bekvämligheter på ett mer praktiskt sätt. De planerade verksamhetslokalerna i bottenvåningarna skulle kunna fungera som en pådrivande faktor för ekonomisk tillväxt i stadsdelsområdena. Detta genom att locka till sig nya företag och verksamheter, vilket kan bidra till fler arbetsmöjligheter lokalt och därmed stärka den socioekonomiska gemenskapen. Enligt Clark syftar denna strategi till att skapa en urbaniserad stil och ett mer attraktivt gatuliv, vilket kan göra området mer attraktivt för invånare och besökare. En ökad urbanisering på detta sätt kan leda till högre efterfrågan och därmed ökat fastighetsvärde, vilket är en vanlig mekanism inom gentrifieringsprocessen. Vidare kan man utifrån detaljplanerna se det som Jacobs benämner i teorin urban design om de fyra huvudsakliga förutsättningarna, varav en förutsättning omfattar att möten mellan människor kan ske oftare om det i området finns korta kvarter som skapar förutsättningar för flertal korsningar och vägalternativ, vilket kan gynna stadsdelarna i helhet samt göra dem mer attraktiva (se bilaga C¹¹⁴).¹¹⁵

Stadsdelsutveckling

I samtliga stadsdelsområden som undersöks kan man med hjälp av planförslagen se att en förtätning kommer att ske. Detta beror främst på att det tillkommer nybyggnationer som består av olika boendeformer i samtliga planområden och omvandlingar av befintliga bostadsområden (se exempel *bilaga D¹¹⁶*). Pilängen, Drottninghög, Gårdsten och Råslätt är miljonprogramsområden, stadsdelarna har bestått alternativt består av enbart hyresrättslägenheter vilket medför att stadsdelarnas ursprungliga karaktär påverkas samt kommer att genomgå en förändring. Baserat på gentrifieringsprocessen innebär omvandlingen av befintliga bostadsområden och tillkomsten av nybyggnationer att bostadsområdena, som anses vara slitna, utvecklas till områden som är upprustade och renoverade med ett förbättrat rykte.

Planförslaget för Pilängen omfattar ungefär 100 nya bostäder varav 42 är radhus. Bostäderna består främst av två till tre våningar, om man bortser från en oberoende byggnad som har högst tio tillåtna våningar till antalet (se *bilaga E¹¹⁷*). I Drottninghög möjliggörs det för över 200 bostäder, dock finns ett behov av rivningar i området. Planen är att man ska riva mellan fyra och sex av de befintliga lamellhusen för att göra plats för nya olika bostadstyper i form av tvåplansradhus, fyravånings loftgångshus, flerfamiljshus upp till fem våningar samt ett punkthus i sjuvåningar. I Drottninghögs östra del möjliggörs det enligt planförslaget för ytterligare en rivning av en till två byggnader för att förtäta med ett flerfamiljshus upp till fyra våningar högt (se *bilaga F¹¹⁸*). Planförslaget möjliggör även att de befintliga byggnaderna behålls och byggs på med en våning (se *bilaga G¹*).¹¹⁹ I Gårdstens nordöstra stadsdel har man enligt planförslaget beräknat med tätbebyggelse i form av ungefär 400 nya bostäder i både flerfamiljshus och småhus. Den här förtättningsprocessen innebär enligt Clark att stadsdelarna utvecklas till mer attraktiva områden, vilket i sin tur kan leda till hyreshöjningar och förändringar i bostadsområdenas karaktärer. För att möjliggöra detta arbetar man enligt Clark med att modernisera det som kännetecknar stadsdelsområdet genom socioekonomisk modernisering. Detta omfattar ett behov av utökning av blandning av bostadsformer för att få dit människor från andra typer av ekonomiska klasser, som i sin tur kan medföra en omvandling från låg social status till en högre social status i området med nya bostadsformer.¹²⁰

¹ Byggnaden med vitt tak i det nordöstra hörnet

Råslätt skiljer sig åt från övriga stadsdelar, då man enligt planförslaget inte har beskrivit hur många nya bostäder som tillkommer. Man har istället valt att lägga fram förslag på var den nya bebyggelsen är tänkt att placeras (*se bilaga D¹²¹*) samt hur många våningar den nya bebyggelsen kommer att utgöras av (*se bilaga H¹²²*). Genom att inte fastställa ett specifikt antal bostäder ger man kanske planen en större flexibilitet när det gäller att anpassa sig till framtida behov och förändringar. Det kan också ge utrymme för kreativitet och anpassning när det gäller utformningen av bostäder och boendemiljöer. Samtidigt kan avsaknaden av specifikt bostadsantal väcka frågor och oro hos boende och intressenter. Enligt detaljplanen inkluderas nya bebyggelse typer i form av radhus och nya upplåtelseformer i form av bostadsrätter i den kommande bebyggelsen, vilket tyder på en tydlig förändring i bostadsutbudet och en önskan om att modernisera området. Den socioekonomiska moderniseringen innebär en omvandling där området attraherar en mer välbärgad och varierad demografisk grupp. Genom att erbjuda nya utlåtelserformer som bostadsrätter riktas området mot en bredare målgrupp av potentiella boende, vilket inkluderar personer med högre ekonomisk kapacitet och en ökad efterfrågan på mer attraktiva boendalternativ. Som ett resultat av denna gentrifieringsprocess kan hyresnivåer i området öka, vilket potentiellt kan påverka den tidigare befolkningsammansättningen och förändra områdets karaktär och sociala dynamik.

Jacobs är även inne på samma spår som Clark gällande det attraktiva området, då hon redogör för en av de fyra förutsättningar som etablerar en mångfald och formar en fungerande stad. Denna förutsättning innebär minst en primär funktion enligt Jacobs. I samtliga detaljplaner framkommer det att stadsdelsområdena har minst en sådan funktion. Genom de nya bostadsformerna som tillkommer, anger samtliga detaljplaner att man planerar att utveckla området till ett blandat stadsdelsområde. Jacobs beskriver angående en av förutsättningarna att en stadsdels innehåll i form av byggnationer möjliggör en variation och mångfald. Dock hänvisar hon till byggnationens ålder och skick och menar att variation av ålder och skick på byggnader bör finnas i ett område. Det framkommer i samtliga detaljplaner att man kommer att bevara vissa bebyggelser som är byggda under miljonprogramsåren medan andra kommer att renoveras eller rivas, vilket skapar möjlighet för nyproduktion i form av olika bostadsformer. Detta resulterar i att samtliga områden kommer att innefatta en variation av bebyggelser (*se bilaga I¹²³*). Jacobs menar att detta är en viktig funktion eftersom människor som inte är bosatta i området lockas till platsen för ett besök eller en alternativ bosättning.¹²⁴

Utemiljö i närområdet

I samtliga stadsdelsområden som undersöks kan man med hjälp av detaljplanerna se att planförslagen fokuserar på att bevara grönområden, naturtillgångar och utemiljön till en viss del. Denna strategi möjliggör en balans mellan utveckling och bevarande, där de rekreativa funktionerna hos grönområdena, behovet av ny bostadsbebyggelse och samhällsutveckling beaktas. I planförslaget för nordöstra Gårdsten beskrivs det att nybyggnationens placering är längs med områdets ytterkant och i centrumområdet, vilket skapar goda förutsättningar för bevarandet av stora delar av grönytor och friluftsområden. Dock beskrivs det även i planförslaget att naturvärden som är i anslutning till bebyggelsen kan påverkas och förloras (se bilaga J¹²⁵ och K¹²⁶). I detaljplanen för Råslätt föreslås nybyggnation längs med parkeringsytor, områdets ytterkant samt i den södra delen av stadsområdet, vilket inkluderar naturområden och koloniområden (se bilaga L¹²⁷). Dessa förslag baseras på invånarnas önskemål. Att ta invånarnas önskemål i beaktning och inkludera deras synpunkter i planeringsprocessen visar ett engagemang för att skapa en stadsdel som verkligen tillgodoser de människor som bor och verkar där. Detta är viktigt eftersom det är de boende och verksamma som bäst förstår sina egna behov och önskemål om sitt bostads- och arbetsområde. Att involvera invånarna i planeringsprocessen ger dem även en känsla av delaktighet och medinflytande över hur deras närmiljö kommer att utvecklas. Detta kan leda till en starkare samhörighet och en känsla av gemenskap i stadsdelen. Invånarnas insikter och erfarenheter kan ge värdefull information och idéer som kanske inte hade upptäckts annars.

I detaljplanerna för Drottninghög och Pilängen framträder en något annorlunda strategi jämfört med nordöstra Gårdsten och Råslätt. Istället för att främja bevarandet av grönytor och öppna ytor, föreslås det i dessa planer att vissa grönområden kommer att användas för ny stadsbebyggelse. Detaljplanen för Drottninghög förespråkar en planerad utbyggnad som kommer påverka stadsdelens allmänna ytor och befintliga bostadsgårdar som idag består av uppvuxna träd, detta genom att träd kommer att tas ner alternativt flyttas bort för att efterlämna plats till nybyggnationer (se bilaga M¹²⁸). Däremot förutspår Pilängens detaljplan att en del av de befintliga grönområdena kommer brukas för byggandet (se bilaga N¹²⁹). Dock framgår det även att fler grönområden kommer att tillkomma samt att kvaliteten utökas allt eftersom nya grönområden anläggs. Man kan se en tydlig ambition i planförslagen för Drottninghög och Pilängen att omvandla befintliga grönområden till ny stadsbebyggelse. Detta presenteras dock som ett sätt att förbättra tillgängligheten i stadsdelarna, vilket kan tolkas som en möjlighet för att locka människor till områdena. Samtidigt reser dessa planer

frågor kring försvinnande grönytor och hur nya grönområden ska utformas för att upprätthålla stadens rekreativa funktioner. Det är viktigt att säkerställa att de nya grönområdena som eventuellt skapas är lika funktionella och trivsamma som de som försvinner.

Samtliga stadsdelsområden beskriver i detaljplanerna utvecklingen av gång- och cykelpassage och kollektivtrafiken som viktiga förutsättningar för ett hållbart samhälle. I enlighet med Gehls teori om de valfria aktiviteterna som förutsätter det människan frivilligt väljer eller önskar att göra. Dock menar Gehl att det ställs stora krav på att de fysiska förutsättningarna är bra, vilket samtliga detaljplaner har arbetat med. I detaljplanen för Råslätt framgår förslaget att knyta ihop grönområdena genom att utveckla med ytterligare gång- och cykelväg i stadsdelsområdet där det saknas. Det här möjliggörs genom att framställa en ny gång- och cykelväg som kan knyta samman den norra och centrala delen av Råslätts grönområde (*se bilaga O¹³⁰*). Detta förväntas skapa en bättre koppling mellan olika delar av stadsdelen och därigenom främja möjligheterna till valfria aktiviteter och en hållbar livsstil.

Även i stadsområdet Pilängen föreslås en ny gång- och cykelväg på den nordligaste öst-västra gatan av den anledningen att det anses enligt detaljplanen förbättra tillgängligheten i hela Karlslundsområdet. Det framgår i detaljplanen att det befintliga allomfattande gång- och cykelvägnätet bibehålls i området. Gång- och cykelstråket i Drottninghög ligger i anslutning till Pärbandet, som består av Helsingborgs urbana parker som är placerade som ett pärlband längs landborgen. Gång- och cykelstråket sträcker sig genom området från väster såväl som till parken i öster. Likaså framgår det i nordöstra Gårdstens detaljplan att en ny gång- och cykelbana kommer att byggas utmed Gårdstensvägen mot Gårdstens centrum. Det tillkommer även en ny gångbana längs med Kryddvägens östra sida. Det finns en befintlig gång- och cykelbana som sammanför Gårdsten och Lövgärdet; banan är placerad utmed Kryddvägens västra sida. Detta visar på en medvetenhet om vikten av att skapa en sammanhängande infrastruktur för att underlätta för det Gehl benämner som valfria aktiviteter och tillgängligheten i stadsdelarna. Jacobs redogör för vikten av en rekreativ plats och menar att en sådan plats utgör en primär funktion i ett område. Däremot hävdar Gehl att de valfria aktiviteterna är viktiga för människan när möjligheten att utföra aktiviteterna finns. Han menar att det kan handla om att bara att sitta och njuta i solen, gå på en promenad eller andra typer rekreativa aktiviteter. På detta vis går Jacobs och Gehls perspektiv hand i hand med varandra, då Jacobs perspektiv förutsätter tillgängligheten av en sådan plats och Gehl förutsätter vikten av det fria valet att nyttja platserna. Detta innebär att både tillgänglighet av platser och möjligheten att välja och delta i dessa aktiviteter är viktigt för att främja ett hållbart samhälle och människors välbefinnande. Vidare menar Gehl att den valfria aktiviteten är

en bidragande faktor för den sociala aktiviteten. Han hävdar att den sociala aktiviteten innefattar de tillfällen som kräver andra människors närvaro, vilket kan förekomma på dessa rekreativa platser. Detta betonar hur viktigt det är att skapa platser och miljöer som främjar möten och interaktioner mellan människor.¹³¹ Det tydliga fokuset på hållbarhet och tillgänglighet i planeringen visar att samhällets långsiktiga välmående och människors behov tas på allvar. Det handlar även om att skapa en hållbar och inkluderade framtid där människor kan trivas och leva på ett sätt som är gynnsamt både för dem själva och för samhället som helhet.

Pilängens planområde har i dagsläget goda kollektivtrafikförbindelser med stadsbuss. Men det redogörs för i detaljplanen att det finns förutsättningar till att ha en linjedragning mot nordväst när Karlslundsgatan är färdigställd. I Drottninghög framgår det inte om det finns planer på att utforma någon form av ny linjedragning i området dock framgår det att man vill förbättra samt vidareutveckla de befintliga kollektivtrafikförbindelserna. Det framgår även tydligt att det i området finns goda samt flera alternativ för kollektivtrafiken såsom Helsingborgsexpressen (HEX), flera olika stadsbusslinjer och hållplatser där både stads- och regionbussar stannar. I Råslätt ligger detaljplanens fokus på att, även här utveckla kollektivtrafiken av den anledningen att man vill bevara närmiljön. Detaljplanen för nordöstra Gårdsten beskriver att tillgängligheten till kollektivtrafiken kommer att öka i samband med att fler bostäder byggs i anslutning till busshållplatserna. Det bedöms även att tryggheten kring busshållplatserna kommer att öka, då det anses att allt fler människor kommer att röra sig i området. Vidare framgår det i detaljplanen att invånarna ska ha tillgång till en god kollektivtrafik inom gångavstånd (*se bilaga O*¹³²). Jacobs menar att detta är en sekundär funktion, vidare hävdar hon att om man har en hög koncentration av människor i området skapas det underlag för både verksamheter och service. På detta vis tolkar vi kollektivtrafiken som bolagsverksamhet som erbjuder service för invånarna i stadsdelarna i form av alternativa pendlingsmöjligheter.¹³³ Gehl pratar om de nödvändiga aktiviteterna som människor utför vardagligen, att ha kollektivtrafik lättillgängligt kan medföra att individen nyttjar det istället för en bil. På så sätt blir det en nödvändig aktivitet för människan, som exempelvis ska till skolan eller till jobbet.¹³⁴ Jacobs menar att man är i behov av immateriell produkt för att klara vardagen. Det här är enligt Jacobs en primär funktion som kan locka människor till att vilja bo på platserna i samband med att områdena blir lättillgängliga för allmänheten att ta sig till och från.¹³⁵ Genom att fokusera på att förbättra gång- och cykelvägar samt kollektivtrafik tar stadsdelsområdena ett positivt steg mot att skapa mer hållbara och attraktiva urbana miljöer för invånarna. Detta kan ses som ett försök att skapa mer levande och sociala områden.

I samtliga detaljplaner framgår det att alla fyra stadsdelarna strävar efter att minimera bilanvändandet i områdena. Stadsdelsområdet nordöstra Gårdsten arbetar mot att ge mer utrymme för människor och mindre för bilar, på så sätt har man planerat att bygga stadsdelen så att behovet av bilanvändandet minskar och förblir mindre nödvändig. Av den anledningen kommer man att placera bilar enligt detaljplanen i områdets ytterkant. I detaljplanen för Pilängen framförs det att parkeringsplatserna på planområdets västra del kommer att ersättas och användas till ny bostadsbebyggelse. Parkeringsytan omplaceras istället till södra och östra delen av planområdet, där det enligt detaljplanen planeras tillkomma 28 stycken allmänna parkeringsplatser på kvartersmark. På liknande sätt till Gårdsten vill man även i Pilängen bevara bebyggelsen och dess trafikseparerade inre intakt. På samma sätt som Pilängen planerar att använda sig av parkeringsytor, framkommer det i detaljplanen för Drottninghög att man kommer att använda sig av befintliga parkeringsytor och bostadsgårdar för de kommande nybebyggelserna. Det framkommer även i detaljplanen att det väcks förslag om ett parkeringshus i den sydvästra delen av planområdet där Vasatorpsvägen och Regementsvägen möts (*se bilaga P¹³⁶*). Enligt detaljplanen är detta en lösning för planområdets parkeringsplatser som försvinner i samband med de nya byggnationerna. I stadsdelsområdet Råslätt har man idag enligt detaljplanen lägst bilinnehav i relation till övriga staden Jönköping, och detta vill man självklart bevara. På samma sätt som Gårdsten har man även här framtidsplaner på att placera biltrafiken och parkeringsytor i ytterkanten av stadsdelsområdet. Detaljplanerna för Gårdsten och Råslätt visar en medvetenhet om de miljömässiga och trafikrelaterade utmaningar som bilanvändning kan medföra. Genom att begränsa biltrafiken i stadskärnan och i de centrala delarna av stadsdelarna och strategiskt planera parkeringsfaciliteter i utkanten av områdena kan man skapa en mer attraktiv miljö för gång- och cykeltrafik samt förbättra tillgängligheten till kollektivtrafik. Att ersätta parkeringsplatser med bostadsbebyggelse i Pilängen och Drottninghög visar en vilja att prioritera användningen av marken för bostäder och grönområden istället för att ge företräde åt bilparkering. Detta kan bidra till att skapa tätare och mer levande stadsdelar, samtidigt som man minskar utrymme för biltrafik och dess miljöpåverkan.

Clark betonar vikten av utvecklingsarbetet som en integrerad del av gentrifieringsprocessen och framhåller att modernisering kan resultera i betydande öknings av områdenas attraktivitet. Det framgår tydligt att samtliga detaljplaner arbetar man med att effektivisera markanvändningen; i både Piläng och Drottninghög har man exempelvis valt att omvandla befintliga parkeringsytor till olika bostadsformer (*se bilaga E,¹³⁷ Q¹³⁸ och P¹³⁹*). Clark framhåller att dessa typer av åtgärder har en påverkan på områdets karaktär genom att förändra dess utformning och exteriör.¹⁴⁰ I

kontrast till detta strävar Gårdsten och Råslätt efter att bevara sina stadsdelsområden bilfria och har som framtidsmål att placera parkeringsytor och biltrafik på ytterkanten av området. Jacobs beskriver en viktig aspekt, att en fungerande stad bör ha människan som sitt centrala fokus och inte stadsdelsområdet. Hon framhäver även att man med hjälp av en ökad bostadstäthet och trygghet skapas nya förutsättningar för invånaren. Detta återspeglas i detaljplanerna för Gårdsten och Råslätt, där valet att placera biltrafiken vid områdets ytterkant stärker syftet med att forma en hållbar stad som främjar invånarnas välbefinnande.¹⁴¹

Genom att använda blandning som en planeringsstrategi strävar de utvalda stadsområdena efter att öka tryggheten i områdena. Förtätning av bostäder och ökad närvaro av invånare leder till en livligare och mer aktiv atmosfär på de olika platserna. När människor vistas och rör sig i området regelbundet, ökar även den upplevda tryggheten. En levande och aktiv stadsdel där människor bor, arbetar och umgås leder per automatik till att fler ögon är på gatan, vilket är en viktig aspekt av trygghet enligt konceptet ”eyes on the street” och Gehls perspektiv på trygga miljöer.¹⁴² Enligt Gehl förstärks upplevelse av trygghet genom rörelse och övervakning i städerna, vilket samsas väl med idén om att ha en levande och aktiv stadsdel där människor agerar som aktiva observatörer av omgivningen. Det sociala perspektivet betonar att trivseln i den fysiska miljön förbättras genom olika åtgärder såsom nybyggnation av bostäder, inflyttning i vakanta lägenheter och förtätning av området.

Å andra sidan förväntas planförslagen för Drottninghög att bidra till en ökad trygghetskänsla genom att oattraktiva ytor som är svåra att överblicka, som exempelvis de befintliga parkeringsplatserna, bebyggs. Detta noteras på ett liknande sätt i detaljplanen för Pilängen, som menar att en ökad social närvaro i områden som idag kan upplevas som otrygga, kan uppfattas vara i brottsförebyggande syfte. Jacobs koncept ”eyes on the street” betonas här, där ökad aktivitet och attraktivitet medför en ökad bevakning från invånarna och minskar utrymme för kriminalitet och otrygghet. Detta stämmer överens med Gehls beskrivning av trygghet mellan olika miljöer, som han menar skapas med hjälp av byggnationer i offentliga rummen, som leder från gator till innergårdar, där bosatta individer skapar en halvprivat platstillsyn och trygghet för grannar i bostadsområdet. Genom att arbeta för att förebygga otrygghet i stadsdelsområdena främjas även skapandet av nödvändiga-, valfria- och sociala aktiviteter.¹⁴³ Eftersom att blandningen av verksamheter, rekreation, bostäder och sociala mötesplatser inom gångavstånd lockar fler människor att integreras, vilket medför att platsen upplevs vara mer livlig

och trygg.¹⁴⁴ Detta går även i linje med Clarks perspektiv på gentrifieringsprocessen, där skapandet av en blandstad, förnyelsen av byggnader och etablering av sociala mötesplatser skapar en mer attraktiv plats, och kan vidare komma att skapa en gentrifiering genom omvandlingen som sker i området.¹⁴⁵

Diskussion

Vår analys av planförslagen visar att förtätning är ett framträdande tema för samtliga områden. Denna tolkning grundar sig i tillkomsten av nybyggnationer som består av olika boendeformer och genom förändringar av de befintliga miljonprogramsområdena: Råslätt, Drottninghög, Pilängen och nordöstra Gårdsten. Kain et al.¹⁴⁶ och Gren et al.¹⁴⁷ beskriver de dominerande dragen hos begrepp relaterade till kompakt stadsform, nämligen förtätning och placeringsstrategi av ny bebyggelse i redan bebyggda områden, vilket uppmuntrar till infill-utveckling. När områden förtätas och genomgår en infill-utveckling förändras deras karaktär och utseende. I området Pilängen sker detta genom att det tillkommer 100 nya bostäderna varav 42 stycken är radhus. Likaså planerar Drottninghög för över 200 nya bostäder i olika former såsom tvåplansradhus, fyravånings loftgångshus, flerfamiljshus samt ett punkthus, men för att möjliggöra detta krävs det att vissa av de befintliga lamellhusen i området rivs. I Gårdstens nordöstra stadsdel har man planerat att det ska tillkomma över 400 nya bostäder i form av flerfamiljshus och småhus. Dessa planlagda förändringar resulterar i att stadsdelsområdena får en förändrad karaktär. På så sätt kan vi dra slutsatsen att samtliga områden kommer att genomgå någon form av gentrifiering, då det bland annat kommer ske en modifiering av befintliga strukturer av stadsdelsområdena. Vi har dock inte kunnat identifiera något som tyder på att någon av de utvalda miljonprogramsområdena medvetet driver en gentrifieringsprocess.

Vidén lyfter vikten av att anpassa, förnya och komplettera ett bostadsområde för att attrahera nya invånare¹⁴⁸. I likhet med Vidén talar Jacobs och Clark om betydelsen av stadsdelsområdets attraktivitet för människor och menar att tack vare moderniseringen kan ett områdes attraktivitet öka¹⁴⁹. Särnbratt hävdar istället att ett områdes attraktivitet ökar när hyresrätter omvandlas till bostadsrätter för att locka nya ekonomiskt starkare hushåll, och menar att detta kan medföra hyreshöjningar och ökade bostadskostnader i området där omvandlingen sker¹⁵⁰, vilket även nämns av Glass¹⁵¹. Särnbratt menar att detta resultera i att invånare inte längre kan bo kvar på grund av ekonomiska skäl, vilket Särnbratt hävdar är en typisk

effekt av stadsförnyelse¹⁵². Vi har inte kunnat konstatera att en bortträning av lokalinvanare kommer att ske i samband med den förväntade socioekonomiska moderniseringen, eftersom hyreshöjningar och boendekostnader ännu inte har bekräftats.

I överensstämmelse med Kains et al.¹⁵³ redogörelse för konceptet om kompakt stadsform och dess gemensamma grunder, har vi kunnat konstatera att samtliga städer arbetar för att skapa självständiga städer och för att effektivisera invånarnas vardag och främja en utveckling av näringslivet vilket förespråkar idén om nyurbanismen. Vi har även uppmärksammat att samtliga stadsdelsområden har en ambition att utveckla en stadsdel som är kommersiell, hållbar samt serviceinriktad, och att man planerar att utveckla området till ett blandat stadsdelsområde. Vidare kan vi konstatera att stadsdelsområdenas karaktär påverkas då planförslagen tyder på att områdena kommer att moderniseras. Ullman och Harris skriver att om det finns service, handel, verksamheter samt bostäder i en stadsdel kan man utveckla den befintliga stadskärnan och åstadkomma en urbanisering och en blandstad¹⁵⁴. Likt Ullman och Harris skriver Kain et al. att Jacobs hävdar att levande innerstäder är drivkrafter av mångfald och produktiva inkubatorer av nya företag och idéer av alla slag¹⁵⁵, vilket vi utifrån vår analys kan instämma med. Pilängen, Drottninghög, Råslätt och Gårdsten är engagerade i att möjliggöra verksamhetslokaler i vissa av byggnadernas bottenvåningar med centrumfunktioner för att utveckla närområdet, vilket medför en stor potential för ekonomisk tillväxt. Genom att locka till sig nya företag och verksamheter, kan dessa lokaler fungera som produktiva inkubatorer, som Jacobs beskriver det. Utöver detta innebär fler företagsetableringar att fler arbetsmöjligheter genereras i området. Vi har dock inte kunnat konstatera vilken typ av verksamheter som kommer att vara aktuella och i så fall om de är helt nyetablerade företag. Jacobs beskriver denna typ av funktion som en primär funktion, vilket i detta fall innebär att man i huvudsak utvecklar dessa utrymmen för att tillgodose det behov som finns hos invånarna¹⁵⁶.

Samtliga stadsdelsområden fokuserar på att bevara grönområden, naturtillgångar och utemiljön. Kain et al. argumenterar för kompakt stadsplanering, som förespråkar att man minimerar markkonsumtionen, förhindrar onödig omvandling av grönområden och naturområden till stadsmark samt begränsar stadsutglesning.¹⁵⁷ Vidare menar Kain et al. att konceptet kompakt stadsform förespråkar och omfattar bland annat en tät, transitorienterad, gång- och cykelvänlig markanvändning.¹⁵⁸ Vidén förmedlar vikten av att särskilja biltrafiken från centrumområdet i miljonprogramsområdena med motiveringen att minska dåtidens snabbt stigande trafikolyckor, detta för att skydda lokalinvanarna.¹⁵⁹ Samtliga

stadsdelsområden arbetar för att fortsätta med att behålla delar av områdena bilfria och strävar efter att minimera bilanvändandet ytterligare samt förbättra både kollektivtrafik, gång- och cykelvägar. Man arbetar istället med att ge mer utrymme för människan och mindre för bilar genom att utveckla stadsdelarna så att behovet av bilanvändandet minskar och förblir mindre nödvändigt. Blandstaden uppmuntrar till promenadvänliga sträckor som ska stimulera människor till att gå, cykla och använda kollektivtrafik. Samtliga detaljplaner fokuserar på att erbjuda goda kollektivtrafikförbindelser och har som framtida mål att förbättra det ytterligare. Vidén poängterar att när miljonprogramsområden byggdes var det viktigt med gång- och cykelvägar¹⁶⁰. Vi har tolkat att denna betoning av tillgänglighet för gång- och cykelvägar har fortsatt vara lika viktig även idag. Att ha kollektivtrafik lättillgängligt kan medföra att individen nyttjar det istället för en bil. Därmed kan vi konstatera vikten av en strävan efter en hållbar stad utifrån vår analys och tidigare forskning.

Detaljplanerna för Råslätt och nordöstra Gårdsten redogör att trivseln i den fysiska miljön kan öka genom nyproduktion av bostäder, när inflyttning i vakanta lägenheter och en förtätning sker. Detta skiljer sig åt från Drottninghögss planförslag som indikerar att en ökad trygghetskänsla tillkommer genom att oattraktiva ytor som är svåra att överblicka bebyggs. Gren et al.¹⁶¹ menar att mindre attraktiva ytor uppstår från utglesningens effektiva och ohållbara mönster, vilket förstärker föreställningen om förtätning som en bidragande faktor till en mer hållbar stadsdel¹⁶². Vi kan på så sätt konstatera att den förtätning som sker i stadsdelsområdena bidrar till att tryggheten ökar. Detta kan demonstreras med hjälp av konceptet ”eyes on the street” och Gehls perspektiv på trygga miljöer, där båda teoretikerna är överens om att tryggheten förstärks genom rörelse och övervakning i städerna. Teoretikerna menar att en blandning av verksamheter, rekreation, bostäder och sociala mötesplatser inom gångavstånd lockar fler människor att integreras, vilket medför att platsen upplevs mer livlig och trygg då antalet invånare ökar.¹⁶³ I samtliga planförslag synliggörs det att man eftersträvar att rikta fler blickar mot allmänna närliggande gator, med hjälp av bland annat fler entréer riktade mot allmänheten. I detaljplanen för Pilängen sätts fokus på att få en ökad social närvaro i områden som idag kan upplevas vara otrygga. Jacobs beskriver att skapande av aktivitet och attraktivitet bidrar till en automatisk ökning av bevakning och lämnar mindre utrymme för kriminalitet och otrygghet i ett stadsdelsområde¹⁶⁴. I enighet med Jacobs menar Gehl att övervakning skapar trygghet men också gemenskap, eftersom människorna hjälper varandra att skydda området från kriminalitet.¹⁶⁵

Slutsats

Syftet med den här uppsatsen har varit att få en djupare kunskap kring förnyelseprojekt inom utvalda miljonprogramsområden: Råslätt, nordöstra Gårdsten, Drottninghög och delområdet Pilängen. Vi har kommit fram till att de planlagda förändringarna som har synliggjorts i planförslagen har i huvudsak en strävan efter en hållbar och blandad stad. Vi kan vidare konstatera att en förtätning kommer att ske i områdena som bidrar till en ökad trygghet som bland annat skapas av rörelse i områden, vilket innebär att allt färre områden lämnas oövervakade och utvecklas i riktning att förebygga kriminalitet och otrygghet. Vi kan vidare dra slutsatsen att det pågår en form av gentrifieringsprocess som kan generera en förändrad karaktär av de utvalda miljonprogramsområdena, detta genom modifieringen av de befintliga strukturerna och moderniseringen av stadsdelsområdena.

Förslag på vidare forskning

Det vore intressant att undersöka invånarperspektivet på förändringsprocesser som sker i områden de är bosatta i, men även hur de förhåller sig till utvecklingen i form av tillkommande hyreshöjningar, olika bostadsformer och upplåtelseformer. Detta är möjligt att göra med hjälp av den kvantitativa metoden då metoden möjliggör för en större kvantitet av respondenter med hjälp av exempelvis enkäter. Detta kan i sin tur medföra ett utökat urval av både respondenter och stadsområden.

Referenser

AB Landskronahem. Bakgrund. *AB Landskronahem*. [u.å.].
<https://landskronahem.se/om-oss/bakgrund/> [Hämtad: 2021-12-19].

Adelfio, Marco, Campos, Maria, José, Maria, Kain, Jaan-Henrik, Oloko, Michael, Stenberg, Jenny, Thuvander, Liane & Zapata, Patrik. What Makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49. doi: [10.58235/sjpa.v24i4.8581](https://doi.org/10.58235/sjpa.v24i4.8581).

Adelfio, Marco, Kain, Jaan-Henrik, Oloko, Michael, Stenberg, Jenny & Thuvande, Liane. Towards a systemic understanding of compact city qualities. *Journal of Urban Design*. Vol. 27, nr. 1, 2021: 130-147. doi: [10.1080/13574809.2021.1941825](https://doi.org/10.1080/13574809.2021.1941825).

Ahrne, Göran & Svensson, Peter. *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber AB, 2015.

Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj. *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2017.

Andersson, Jesper & Johansson, Thomas. *Vetenskapsteori grunder och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur AB, 2020.

Barrett, Heather & Hall, Tim. *Urban Geography*. 5. uppl. New York: Routledge, 2017.

Bell, Emma & Bryman, Alan. *Business research methods*. 3. uppl. Oxford: Oxford University Press, 2011.

Bellander, Gunilla. Blandstaden: ett planeringskoncept för en hållbar bebyggelseutveckling?. *Boverket*. 2010. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-avboverket/publikationer/2005/blandstaden/> [Hämtad 2022-01-29].

Berghauser-Pont, Meta, Colding, Johan, Gren, Åsa & Marcus, Lars. How smart is smart growth? Examining the environmental validation behind city compaction. *Ambio*. Vol. 48, nr. 6, 2018: 580-589. doi: [10.1007/s13280-018-1087-y](https://doi.org/10.1007/s13280-018-1087-y).

Björk, Cecilia. Rekordårens småhus - väl värda att bevara. I *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla?*, Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.

Boverket. Under miljonprogrammet byggdes en miljon bostäder. *Boverket*. 2020.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/miljonprogrammet/> [Hämtad: 2022-01-30].

Boverket. Rätt tätt: en idéskrift om förtätning av städer och orter. *Boverket*. 2016.
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ideskraft-om-fortatning-av-stader-orter.pdf> [Hämtad: 2022-01-29].

Brinkmann, Svend & Kvale, Steinar. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2014.

Börjesgård, Britt-Marie. 2600 lägenheter av en miljon. Jönköpings läns museum. 2016.
<https://jonkopingslansmuseum.se/bloggportal/byggnadsvard/2600-lagenheter-av-en-miljon/> [Hämtad: 2021-11-30].

Chan, K.F & Lau, Theresa. Assessing technology incubator programs in the science park: the good, the bad and the ugly. *Technovation*. Vol. 25, nr. 10, 2005: 1215-1228.
<https://businessmanagementphd.files.wordpress.com/2014/11/chan-and-lau-2005-assessing-tech-incubator-programs-in-science-park-technovation.pdf>

Clark, Eric. The Order and Simplicity of Gentrification- a Political Challenge. I *The Gentrification Reader*, Lees, Loretta, Slater, Tom & Wyly, Elvin. (red.). London: Routledge, 2010.

Clark, Erik. Gentrifieringens ordning och enkelhet. I *Gentrifiering*, Thörn, Catharina & Holgersson, Helena (red.). Lund: Studentlitteratur AB, 2014.

Davidson, Bo & Patel, Runa. *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2011.

Davidson, Mark & Lees, Loretta. New-build 'gentrification' and London's riverside renaissance. *Environment and Planning A*. Vol. 37, nr. 7, 2005: 1165-1190. doi: [10.1068/a3739](https://doi.org/10.1068/a3739).

Gehl, Jan. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.

Gendolavigna, Luca. Swedish suburbs as Heterotopias: Towards a Multicultural literature of places. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*. Vol. 6, nr. 3, 2021: 183-205. doi: [10.20319/pijss.2021.63.183205](https://doi.org/10.20319/pijss.2021.63.183205).

Gibbs, David & Krueger, Rob. 'Third Wave' Sustainability? Smart Growth and Regional Development in the USA. *Regional Studies*. Vol. 42, nr. 9, 2008: 1263-1274. doi: [10.1080/00343400801968403](https://doi.org/10.1080/00343400801968403).

Glass, Ruth. Introduction: aspects of change. I *London: aspects of change*, Center for Urban Studies (red.). London: Macgibbon & Kee, 1964.

Göteborgs stads officiella webbplats för stadsutveckling. Så byggdes Gårdsten. *Göteborgs Stad*. 2020-07-21.

<https://stadsutveckling.goteborg.se/projekt/gardsten/nyheter/sa-byggdes-gardsten/> [Hämtad: 2021-12-19].

Göteborgs stad. Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021. *Göteborgs stad*. 2017. Dnr: 2-5431. <https://geodata-external.sbk.goteborg.se/dokument/planer/1480K-2-5431.pdf> [Hämtad: 2021-12-20].

Hansen Lund, Anders & Larsen Gutzon, Henrik. Gentrification – Gentle or Traumatic? Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen. *Urban studies*. Vol. 45, nr. 12, 2008: 2429-2448. doi: [10.1177/0042098008097101](https://doi.org/10.1177/0042098008097101).

Hartman, Jan. *Grundad teori: Teorigenerering på empirisk grund*. Lund: Studentlitteratur AB, 2001.

Hedin, Karin. *Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte*. Lic.-avh., Lund University, 2010.

Helsingborg stad. Detaljplan för del av fastigheten: Drottninghög Västra 1 m.fl. Helsingborg stad. *Helsingborg stad*. 2016. Dnr: 980/15.

https://drottningh.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/87/2016/08/drottninghog_vastra_1_planbeskrivning_samrad_sbf.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

Helsingborgs stadslexikon. Drottninghög. *Helsingborgs stadslexikon*. [u.å.]. <https://stadslexikon.helsingborg.se/drottninghg/> [Hämtad: 2021-12-07].

Henricson, Maria. *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2017.

Hillert, Sten. Detaljplan. *Nationalencyklopedin*, [u.å.]. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/detaljplan> [Hämtad 2022-01-29]

Hultåker, Oscar & Trost, Jan. *Enkätboken*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2016.

Jacobs, Jane. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.

Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020. Dnr: 2019:344.

https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samråd_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

Kignell, Jonna & Lager, Sara. Lager. *Karlslund - en på miljonen! - Att planera för framtiden i ett miljonprogramsområde*. Kandidatuppsats., Blekinge Tekniska Högskola, 2006.

Kronvall Johnny. Miljonprogrammet och makten över det förestående förnyelsearbetet. I *Makten över rummet: Tankar om den hållbara staden*,

Göran Graninger och Christer Knuthammar (red.). Stiftelsen Vadstena Forum för samhällsbyggande, 2010.

<http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:369824/FULLTEXT01.pdf>

[Hämtad: 2021-12-07].

Landskrona Stad. Detaljplan för del av Pilängen 1, Bronsängen 3 m.fl., Karslundslänken, Landskrona stad. *Landskrona stad*. 2019. Dnr: 12/17.

<https://karta.landskrona.se/plandokument/pdf/dp1282K->

[P2019_1_pgbesk.pdf](https://karta.landskrona.se/plandokument/pdf/dp1282K-P2019_1_pgbesk.pdf) [Hämtad:2021-12-20].

Lantmäteriet. Hållbar stadsutveckling. *Lantmäteriet*. [u.å].

[https://www.lantmateriet.se/sv/webb/nationell-](https://www.lantmateriet.se/sv/webb/nationell-geodatastrategi/samhallsutmaningar/hallbar-stadsutveckling/)

[geodatastrategi/samhallsutmaningar/hallbar-stadsutveckling/](https://www.lantmateriet.se/sv/webb/nationell-geodatastrategi/samhallsutmaningar/hallbar-stadsutveckling/) [Hämtad 2022-01-29]

Lees, Loretta. Gentrification and Social Mixing: Towards an Inclusive Urban Renaissance?. *Urban studies*. Vol. 45, nr. 12, 2008: 2449-2470. doi:

[10.1177/0042098008097099](https://doi.org/10.1177/0042098008097099).

Lees, Loretta, Slater, Tom & Wyly, Elvin. *Gentrification*. London: Routledge, 2008.

Liljewall. Östra Gårdsten. *Liljewall*. [u.å.] <https://www.liljewall.se/ostragardsten> [Hämtad: 2021-12-19].

Lindahl, David. UG-referens: Miljardprogrammet. *Sveriges Television AB*. 2021-11-10.

<https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/ug-referens-miljardprogrammet> [Hämtad: 2021-11-23]

Lunden, Maud. *Kvalitativa metoder*. Göteborg universitet. 2020.

<https://canvas.gu.se/courses/31832/files/2907245> [Hämtad: 2021-12-20].

Molina, Irene. *Stadens rasifiering: Etnisk boendesegregation i folkhemmet*. Diss., Uppsala universitet, 1997.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Samhällsplanering. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*. 2019-04-18.

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/samhallsplanering/> [Hämtad: 2021- 11-18].

Nationalencyklopedin. Innovation, [u.å.].

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/innovation> [Hämtad 2022-01-29]

Netinbag. Vad är Infill-utveckling?. *NetinBag*. [u.å.].

<https://www.netinbag.com/sv/manufacturing/what-is-infill-development.html> [Hämtad 2022-01-29].

Olsson, Henny & Sörensen, Stefan. *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 4. uppl. Stockholm: Liber AB, 2021.

Polismyndigheten. Kartgränser utsatta områden i region Syd. *Polismyndigheten*. 2021-12-01.

https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/region-syd-kartgranser-utsatta-omraden-2021.pdf/download?v=2ae7e8b0287fffdac9a819dd291272a7
[Hämtad: 2021-12-07].

Polismyndigheten. Tillsammans ökar vi tryggheten i utsatta områden. *Polismyndigheten*. 2021-12-06.

<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2021/december/tillsammans-okar-vi-tryggheten-i-utsatta-omraden/> [Hämtad: 2021-12-07].

Polismyndigheten. Utsatta områden- polisens arbete. *Polismyndigheten*. [u.å.]. <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/>
[Hämtad: 2021-12-07].

Polismyndigheten. Kartgränser utsatta områden i region Väst. *Polismyndigheten*. 2021-12-01.

https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/region-vast-kartgranser-utsatta-omraden-2021.pdf/download?v=a00988bbc616a43735ae7d8a3179c0ef
[Hämtad: 2021-12-26].

Prisma Västra Götaland. Gårdsten planeras och byggs. *Prisma Västra Götaland*. [u.å.]. <https://www.prismavg.se/exhibits/show/gardsten-en-ung-stadsdel/gardsten-planeras-och-byggs> [Hämtad: 2021-12-19].

Riksantikvarieämbetet. Förändra varsamt: vägledning vid ombyggnader av rekordårens bebyggelse. *Riksantikvarieämbetet*. 2004. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1234853/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad: 2021-11-24].

Spanne, Autumn. Urban Sprawl: Definition, Causes, and Solutions. *Treehugger Sustainability for All*. 2021-06-09. <https://www.treehugger.com/urban-sprawl-definition-causes-and-solutions-5186856> [Hämtad: 2022-01-29].

Starrin, Bengt & Svensson, Per-Gunnar. *Kvalitativ metod och vetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB, 2008.

Statistikcentralen. Miljö. *Statistikcentralen*. [u.å.]. https://www.stat.fi/meta/kas/ymparisto_sv.html [Hämtad: 2021-11-18].

Sveriges Allmännyttan. Allmännyttan tar ansvar. *Sveriges Allmännyttan*. [u.å.]. <https://www.allmannyttan.se/vad-vi-gor/> [Hämtad: 2021-11-24]

Sveriges Allmännyttan. Vad är allmännyttan?. *Sveriges Allmännyttan*. [u.å.]. <https://www.allmannyttan.se/vilka-vi-ar/vad-ar-allmannyttan/> [Hämtad: 2021-11-24].

Särnbratt, Lotta. *Perspektiv på miljonprogrammet: arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar hållbar utveckling*. Lic.-Avh., Chalmers tekniska högskola. 2006.

Thomasson, Joakim. *Drottninghög och Dalhem: platser att vara stolt över*. Malmö: Daleke Grafiska AB, 2005. <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/5795283/2340490.pdf> [Hämtad: 2021-12-07].

Thomassen, Magdalene. *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups, 2007.

Thurén, Torsten. *Vetenskapsteori för nybörjare*. 3. uppl. Stockholm: Liber AB, 2019.

Vidén, Sonja. Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbar utveckling. I *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla?*, Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.

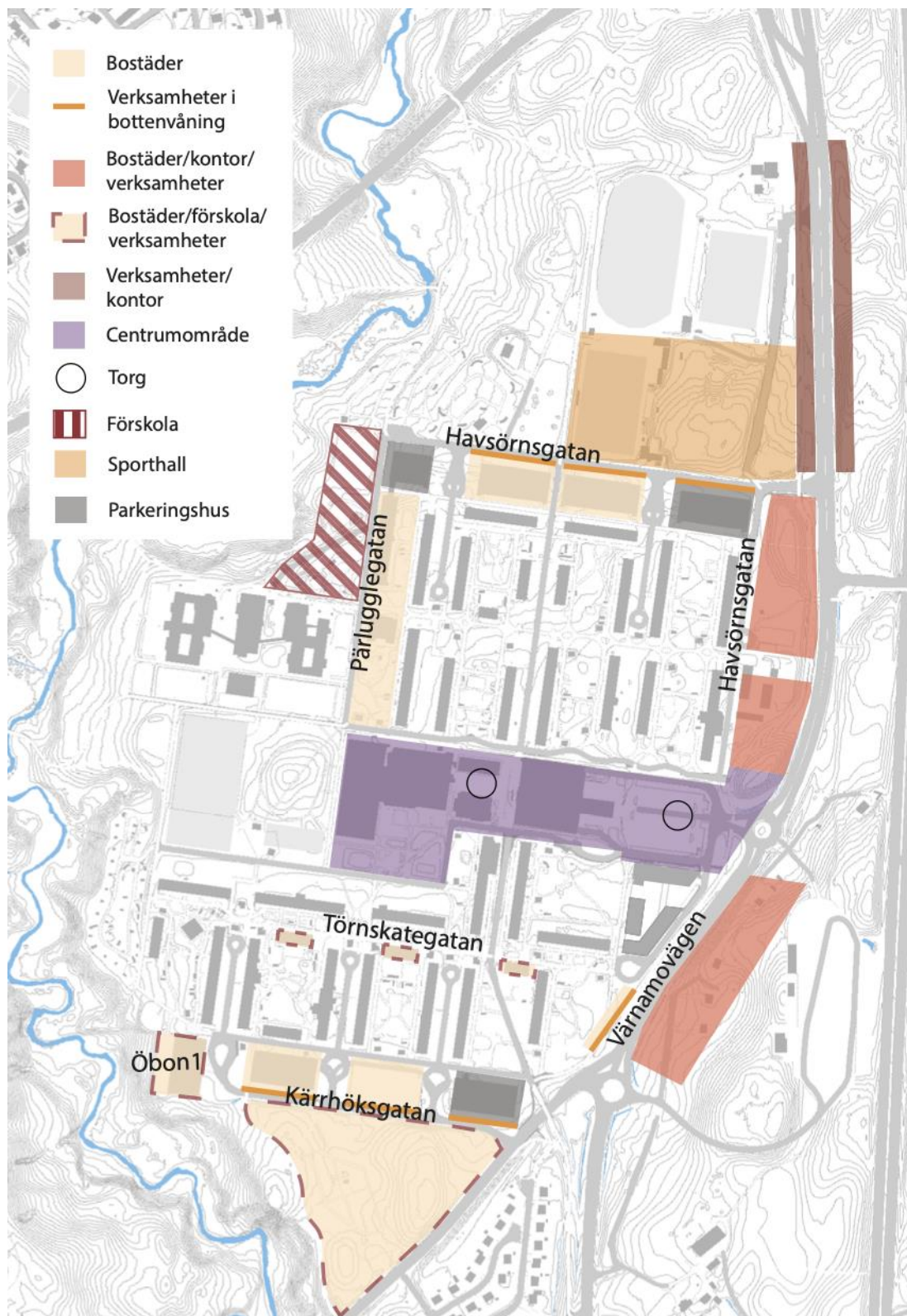
Zare, Shohreh. Experten: Akut renoveringsbehov i miljonprogrammen. *Sveriges Television AB*. 2019-04-30, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/tiotusentals-lagenheter-i-behov-av-renovering> [Hämtad: 2021-11-16].

Bilagor

BIL. A

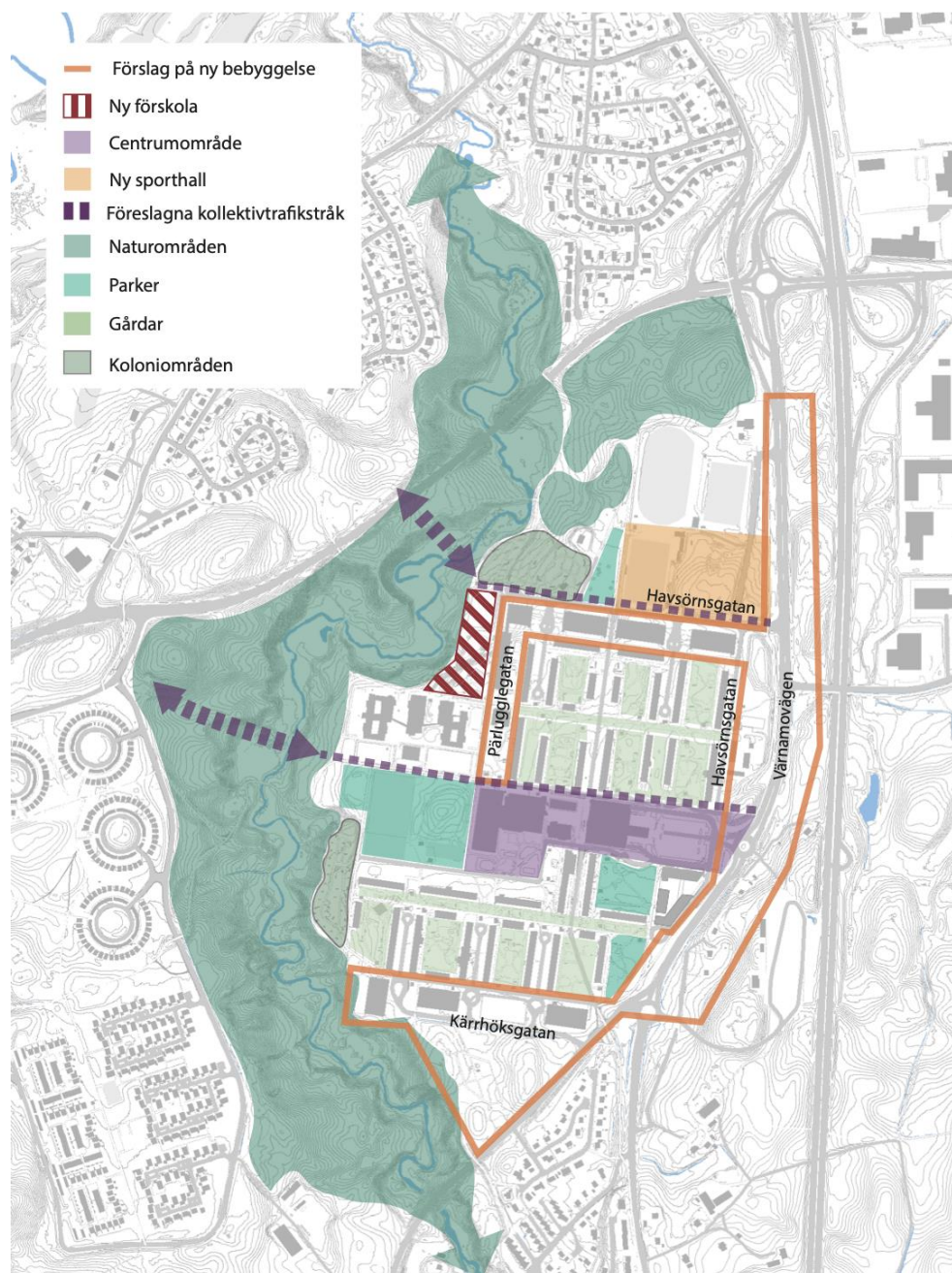
BIL. B

BIL. C

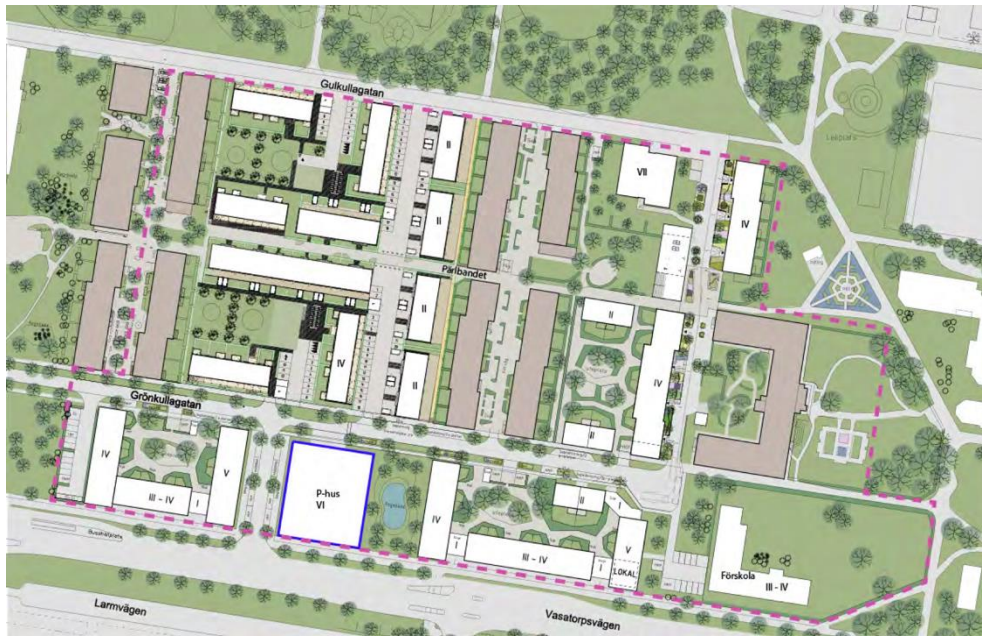
BIL. D

BIL. E

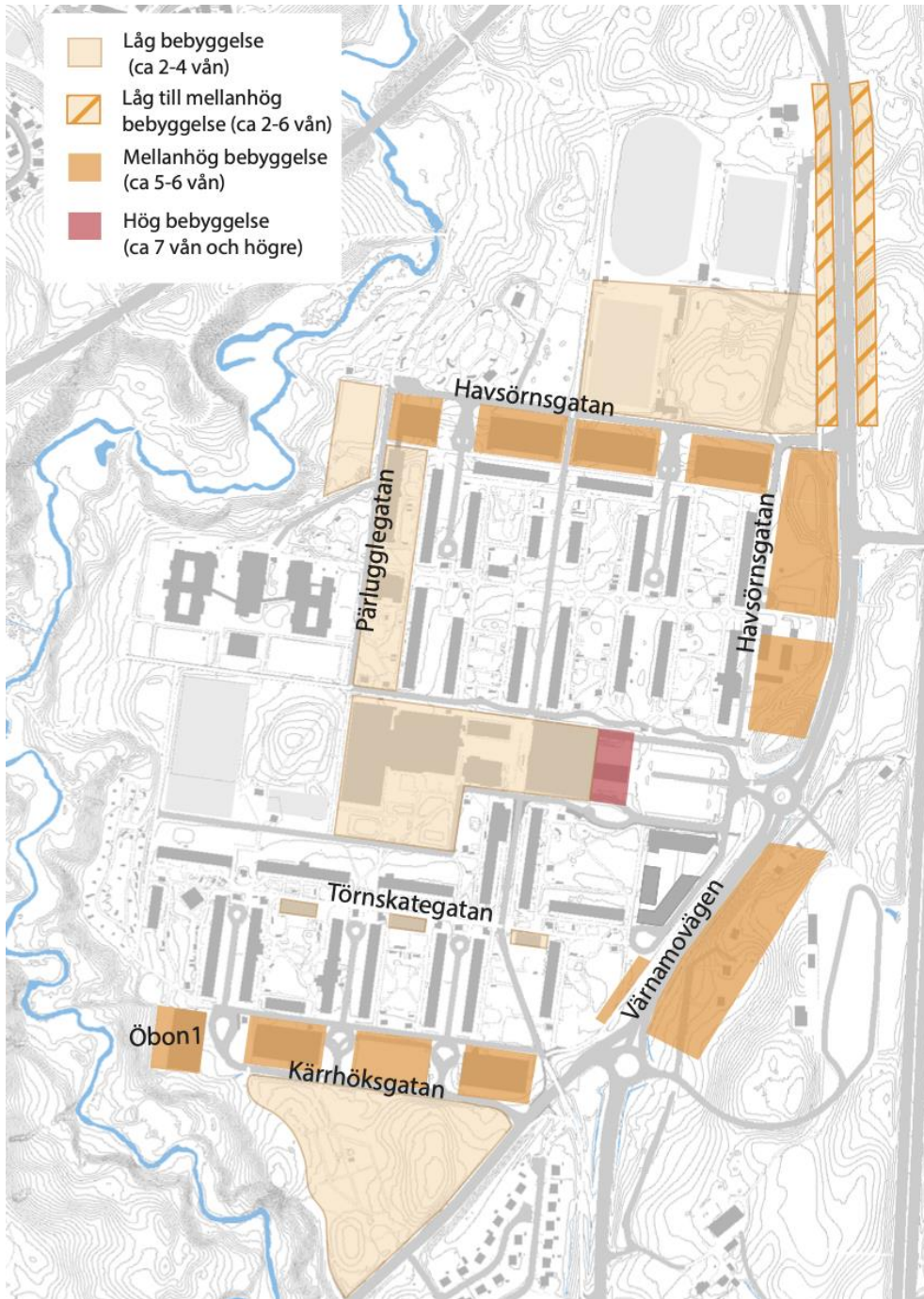
BIL. F

BIL. G

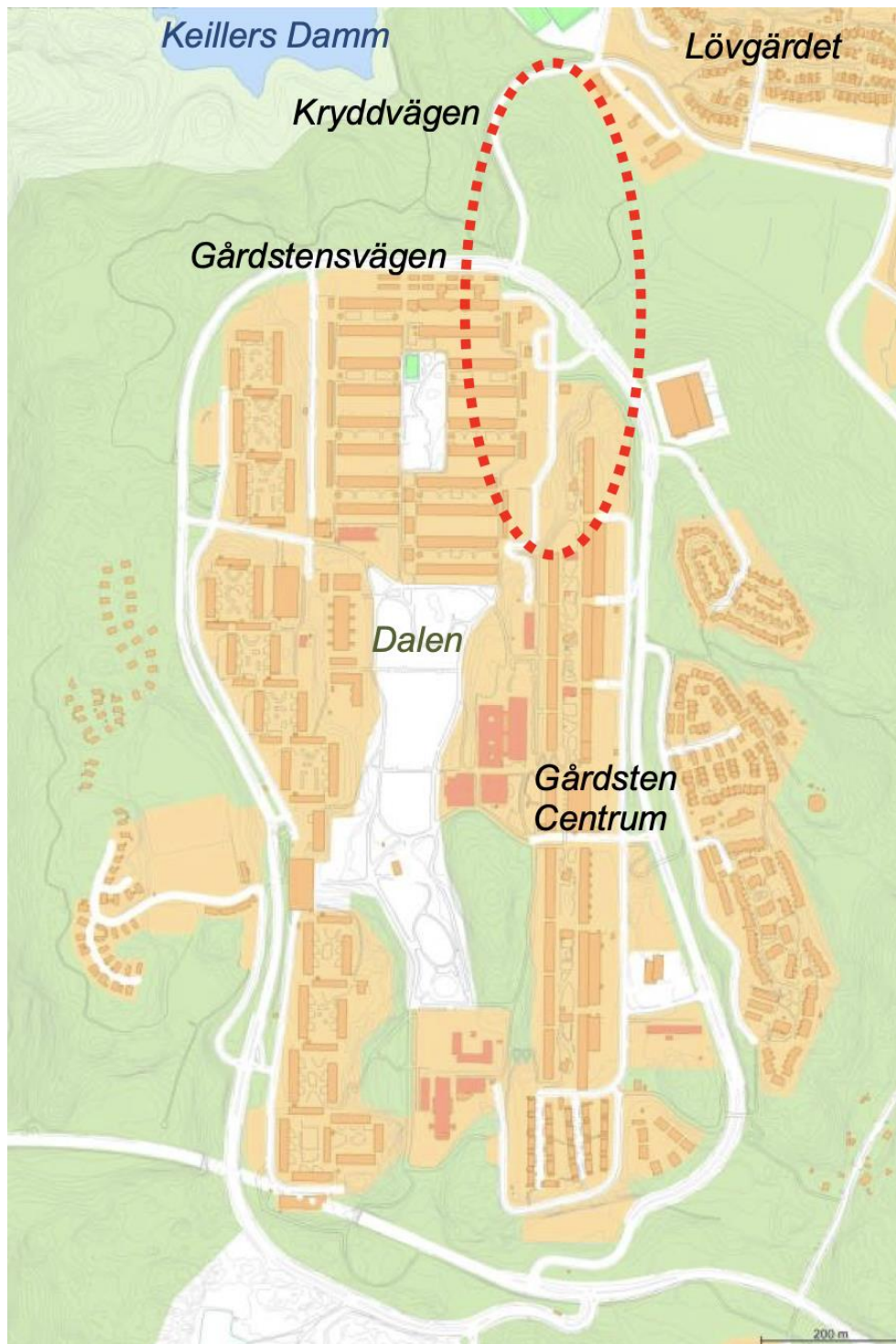
Bil. H

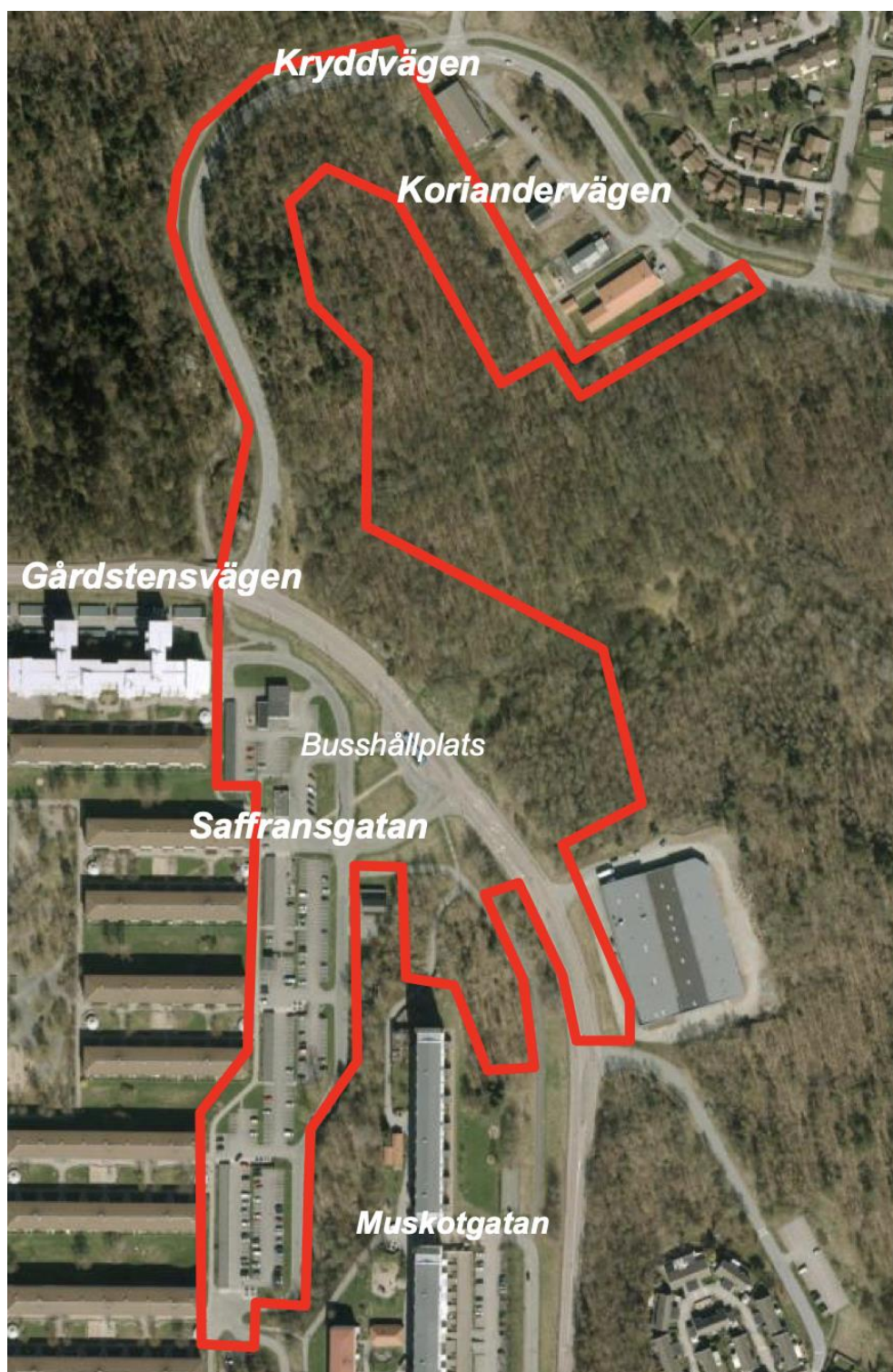
BIL. I

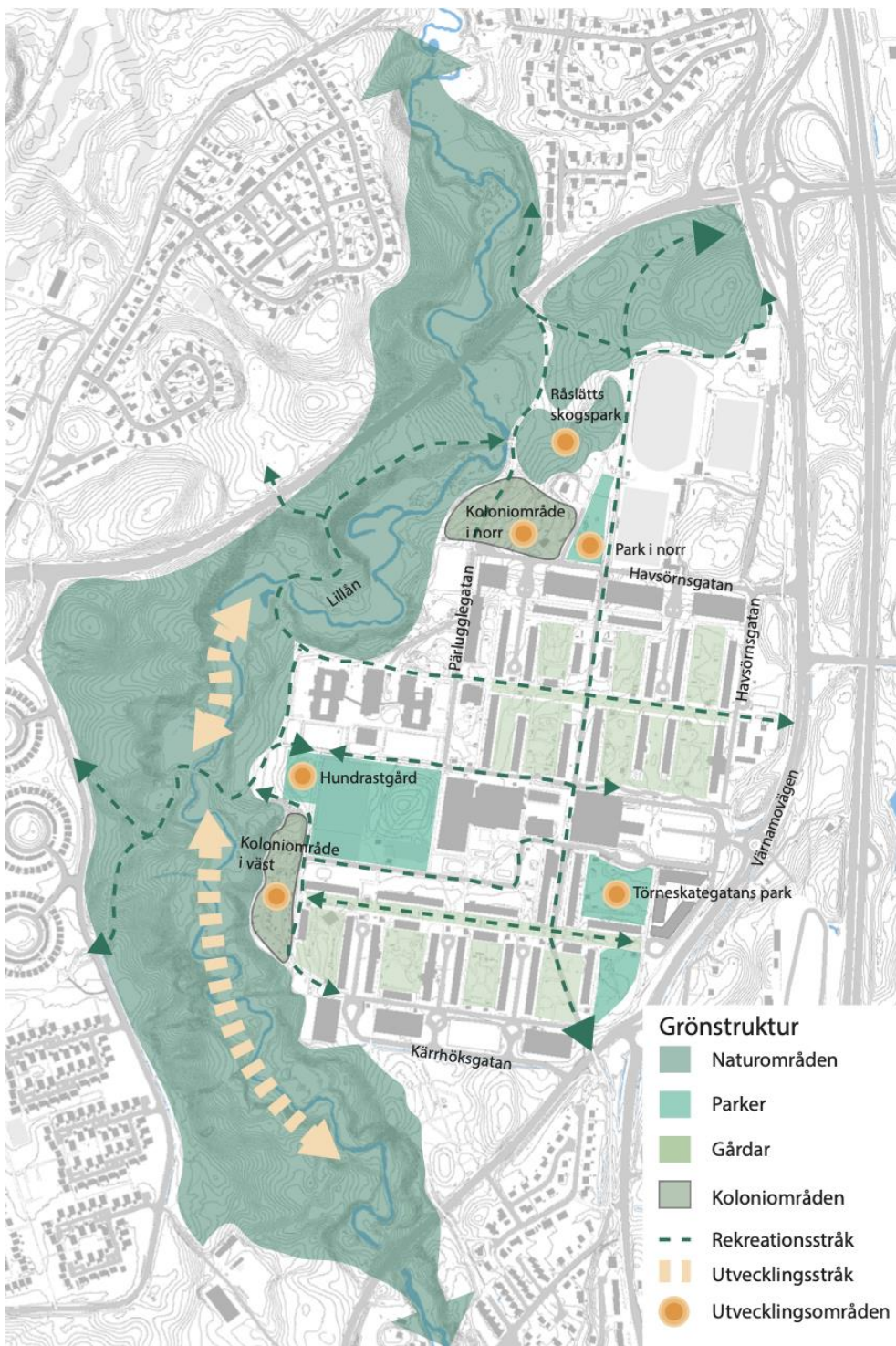
BIL. J

BIL. K

BIL. L

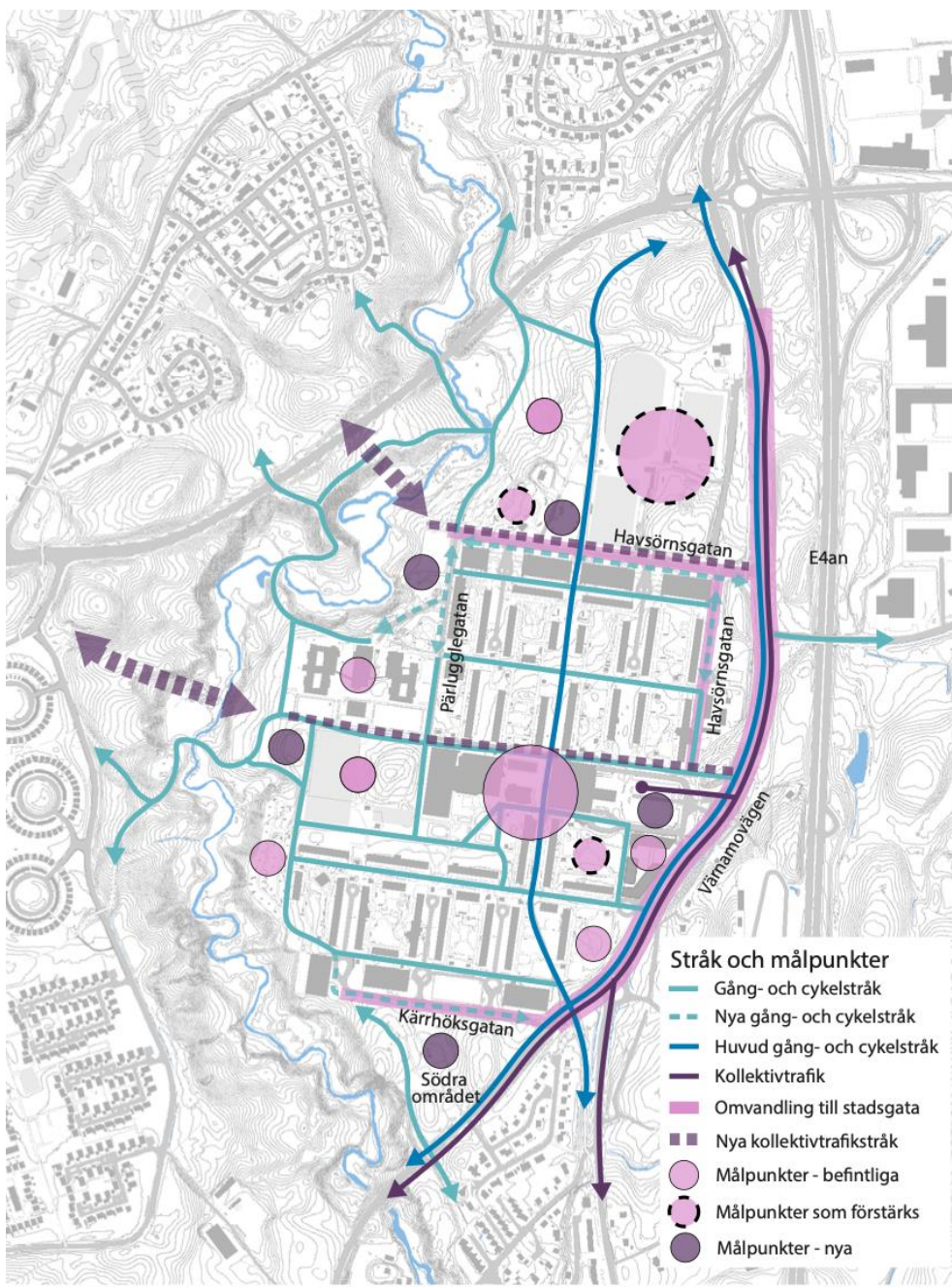
BIL. M

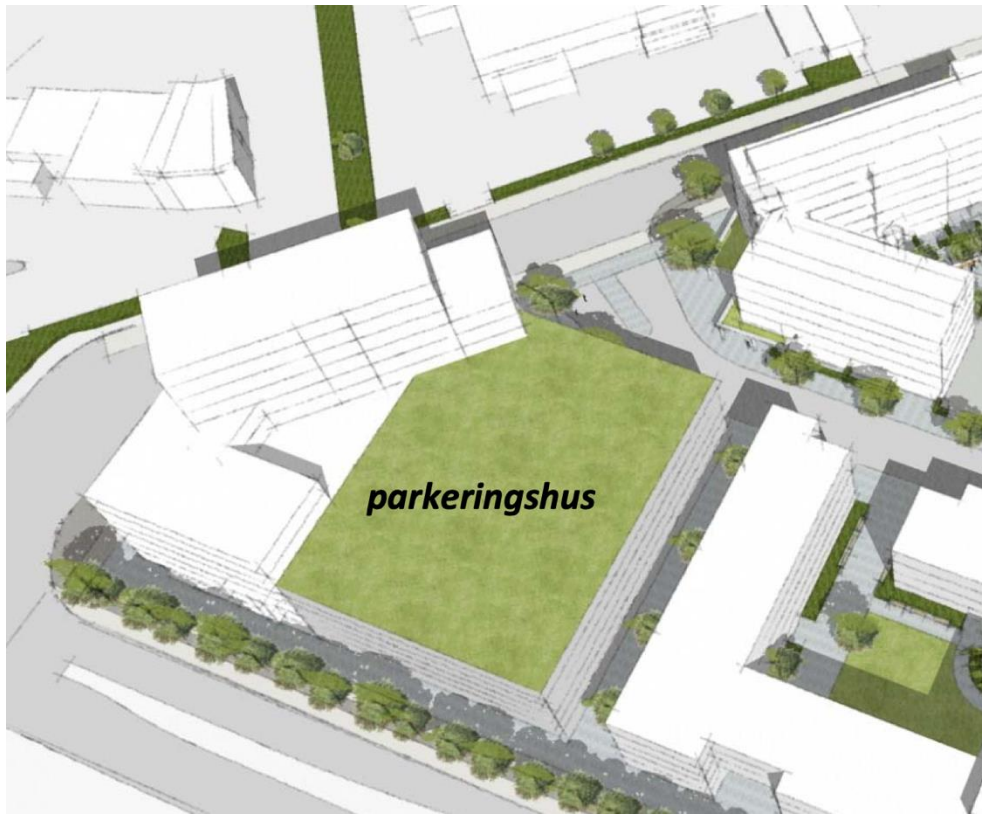
BIL. N

BIL. O

BIL. P

BIL. Q

Slutnoter

- ¹ Boverket. Under miljonprogrammet byggdes en miljon bostäder. Boverket. 2020. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/miljonprogrammet/> [Hämtad 2022-01-30].
- ² Riksantikvarieämbetet. Förändra varsamt vägledning vid ombyggnader av rekordårens bebyggelse. Rikantikvarieämbetet. 2004. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1234853/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2021-11-24].
- ³ Lotta, Särnbratt, Chalmers tekniska högskola. Perspektiv på miljonprogrammet-arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar hållbar utveckling. Chalmers tekniska högskola. 2006. <https://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/22642.pdf> [Hämtad 2021-11-24].
- ⁴ Sonja, Vidén. ”Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbarutveckling.“ I *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla?*, Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ⁵ Shohreh, Zare. Experten: Akut renoveringsbehov i miljonprogrammen. *Sveriges Television AB*. 2019-04-30, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/tiotusentals-lagenheter-i-behov-av-renovering> [Hämtad: 2021-11-16].
- ⁶ Sveriges Allmännyttan. vad är allmännyttan?. *Sveriges Allmännyttan*. u.å. <https://www.allmannyttan.se/vilka-vi-ar/vad-ar-allmannyttan/> [Hämtad: 2021-11-24].
- ⁷ Sveriges Allmännyttan. Allmännyttan tar ansvar. *Sveriges Allmännyttan*. u.å. <https://www.allmannyttan.se/vad-vi-gor/> [Hämtad: 2021-11-24]
- ⁸ David, Lindahl. UG-referens: Miljardprogrammet. *Sveriges Television AB*. 2021-11-10. <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/ug-referens-miljardprogrammet> [Hämtad: 2021-11-23]
- ⁹ David, Lindahl. UG-referens: Miljardprogrammet. *Sveriges Television AB*. 2021-11-10. <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/ug-referens-miljardprogrammet> [Hämtad: 2021-11-23]
- ¹⁰ Cecilia, Björk. ”Rekordårens småhus - väl värda att bevara.“ I *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla?*, Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ¹¹ David, Lindahl. UG-referens: Miljardprogrammet. *Sveriges Television AB*. 2021-11-10. <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/ug-referens-miljardprogrammet> [Hämtad: 2021-11-23]
- ¹² David, Lindahl. UG-referens: Miljardprogrammet. *Sveriges Television AB*. 2021-11-10. <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/ug-referens-miljardprogrammet> [Hämtad: 2021-11-23]
- ¹³ Karin, Hedin. *Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte*. Lic.-avh., Lund University, 2010.
- ¹⁴ Gunilla, Bellander. *Blandstaden: ett planeringskoncept för en hållbar bebyggelseutveckling?*. Boverket. 2010. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-avboverket/publikationer/2005/blandstaden/> [Hämtad 2022-01-29].
- ¹⁵ *Nationalencyklopedin*. detaljplan, [u.å.]. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/detaljplan> [Hämtad 2022-01-29]

-
- ¹⁶ Boverket. Rätt tät- en idéskrift om förtätning av städer och orter. *Boverket*. 2016. <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ideskraft-om-fortatning-av-stader-orter.pdf> [Hämtad 2022-01-29].
- ¹⁷ Lantmäteriet. Hållbar stadsutveckling. *Lantmäteriet*. [u.å.].
<https://www.lantmateriet.se/sv/webb/nationell-geodatastrategi/samhallsutmaningar/hallbar-stadsutveckling/> [Hämtad 2022-01-29]
- ¹⁸ Netinbag, Vad är Infill-utveckling?. *NetinBag*. [u.å.].
<https://www.netinbag.com/sv/manufacturing/what-is-infill-development.html> [Hämtad 2022-01-29].
- ¹⁹ K.F, Chan, & Theresa, Lau. Assessing technology incubator programs in the science park: the good, the bad and the ugly. *Technovation*. Vol. 25, nr. 10, 2005: 1215-1228.
<https://businessmanagementphd.files.wordpress.com/2014/11/chan-and-lau-2005-assessing-tech-incubator-programs-in-science-park-technovation.pdf>
- ²⁰ *Nationalencyklopedin*. innovation, [u.å.].
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/innovation> [Hämtad 2022-01-29]
- ²¹ Statistikcentralen. Miljö. *Statistikcentralen*. [u.å.].
https://www.stat.fi/meta/kas/ymparisto_sv.html [Hämtad: 2021-11-18].
- ²² Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Samhällsplanering. *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*. 2019-04-18.
<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/skydd-mot-olyckor-och-farliga-amnen/samhallsplanering/> [Hämtad: 2021- 11-18].
- ²³ Autumn, Spanne. Urban Sprawl: Definition, Causes, and Solutions. *Treehugger Sustainability for All*. 2021-06-09. <https://www.treehugger.com/urban-sprawl-definition-causes-and-solutions-5186856> [Hämtad 2022-01-29].
- ²⁴ Boverket. Under miljonprogrammet byggdes en miljon bostäder. *Boverket*. 2020.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/miljonprogrammet/> [Hämtad 2022-01-30].
- ²⁵ Jonny, Kronvall. Miljonprogrammet och makten över det förestående förnyelsearbetet. I *Makten över rummet: Tankar om den hållbara staden*, Göran Graninger och Christer Knuthammar (red.). Stiftelsen Vadstena Forum för samhällsbyggande [online], (2010). Tillgänglig via: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:369824/FULLTEXT01.pdf>
- ²⁶ Riksantikvarieämbetet. Förändra varsamt vägledning vid ombyggnader av rekordårens bebyggelse. *Riksantikvarieämbetet*. 2004. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1234853/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2021-11-30].
- ²⁷ Britt-Marie Börjesgård, Jönköpings läns museum. 2600 lägenheter av en miljon. 2016-02-02.
<https://jonkopingslansmuseum.se/bloggportal/byggnadsvard/2600-lagenheter-av-en-miljon/> [Hämtad: 2021-11-30].
- ²⁸ Riksantikvarieämbetet. Förändra varsamt vägledning vid ombyggnader av rekordårens bebyggelse. *Riksantikvarieämbetet*. 2004.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1234853/FULLTEXT01.pdf> [Hämtad 2021-11-30].
- ²⁹ Polismyndigheten. Tillsammans ökar vi tryggheten i utsatta områden. *Polismyndigheten*. 2021-12-06.

<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2021/december/tillsammans-okar-vi-tryggheten-i-utsatta-omraden/> [Hämtad: 2021-12-07].

³⁰ Polismyndigheten. Utsatta områden- polisens arbete. *Polismyndigheten*. [u.å.].

<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/> [Hämtad: 2021-12-07].

³¹ Joakim, Thomasson. *Drottninghög och Dalhem. Platser att vara stolt över*. Daleke Grafiska AB, 2005. <https://lucris.lub.lu.se/ws/portalfiles/portal/5795283/2340490.pdf> [Hämtad: 2021-12-07].

³² Helsingborgs stadslexikon. Drottninghög. *Helsingborgs stadslexikon*. [u.å.]. <https://stadslexikon.helsingborg.se/drottninghg/> [Hämtad: 2021-12-07].

³³ Polismyndigheten. Kartgränser utsatta områden i region Syd. *Polismyndigheten*. 2021-12-01.

https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/region-syd-kartgranser-utsatta-omraden-2021.pdf/download?v=2ae7e8b0287fffdac9a819dd291272a7 [Hämtad: 2021-12-07].

³⁴ Polismyndigheten. Utsatta områden- polisens arbete. *Polismyndigheten*. [u.å.].

<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/> [Hämtad: 2021-12-07].

³⁵ Jonna Kignell & Sara Lager, *Karlslund - en på miljonen! - Att planera för framtiden i ett miljonprogramsområde* (2006), kandidatuppsats. Blekinge Tekniska Högskola.

³⁶ AB Landskronahem. Bakgrund. *AB Landskronahem*. [u.å.]. <https://landskronahem.se/om-oss/bakgrund/> [Hämtad: 2021-12-19].

³⁷ Polismyndigheten. Kartgränser utsatta områden i region Syd. *Polismyndigheten*. 2021-12-01. https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/region-syd-kartgranser-utsatta-omraden-2021.pdf/download?v=2ae7e8b0287fffdac9a819dd291272a7 [Hämtad: 2021-12-07].

³⁸ Göteborgs stads officiella webbplats för stadsutveckling. Så byggdes Gårdsten. *Göteborgs Stad*. 2020-07-21. <https://stadsutveckling.goteborg.se/projekt/gardsten/nyheter/sa-byggdes-gardsten/> [Hämtad: 2021-12-19].

³⁹ Prisma Västra Götaland. Gårdsten planeras och byggs. *Prisma Västra Götaland*. [u.å.]. <https://www.prismavg.se/exhibits/show/gardsten-en-ung-stadsdel/gardsten-planeras-och-byggs> [Hämtad: 2021-12-19].

⁴⁰ Liljewall. Östra Gårdsten. Liljewall. [u.å.] <https://www.liljewall.se/ostra-gardsten> [Hämtad: 2021-12-19].

⁴¹ Prisma Västra Götaland. Gårdsten planeras och byggs. *Prisma Västra Götaland*. [u.å.]. <https://www.prismavg.se/exhibits/show/gardsten-en-ung-stadsdel/gardsten-planeras-och-byggs> [Hämtad: 2021-12-19].

⁴² Polismyndigheten. Kartgränser utsatta områden i region Väst. *Polismyndigheten*. 2021-12-01. https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/region-vast-kartgranser-utsatta-omraden-2021.pdf/download?v=a00988bbc616a43735ae7d8a3179c0ef [Hämtad: 2021-12-26].

⁴³ Luca, Gendolavigna. Swedish suburbs as Heterotopias: Towards a Multicultural literature of places. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*. Vol. 6, nr. 3, 2021: 183-205.

⁴⁴ Luca, Gendolavigna. Swedish suburbs as Heterotopias: Towards a Multicultural literature of places. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*. Vol. 6, nr. 3, 2021: 183-205.

-
- ⁴⁵ Luca, Gendolavigna. Swedish suburbs as Heterotopias: Towards a Multicultural literature of places. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*. Vol. 6, nr. 3, 2021: 183-205.
- ⁴⁶ Irene, Molina. *Stadens rasifiering - Etnisk boendesegregation i folkhemmet*. Diss., Uppsala universitet, 1997.
- ⁴⁷ Irene, Molina. *Stadens rasifiering - Etnisk boendesegregation i folkhemmet*. Diss., Uppsala universitet, 1997.
- ⁴⁸ Luca, Gendolavigna. Swedish suburbs as Heterotopias: Towards a Multicultural literature of places. *PEOPLE: International Journal of Social Sciences*. Vol. 6, nr. 3, 2021: 183-205.
- ⁴⁹ Sonja, Vidén. Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbar utveckling. I *Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla?*. Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ⁵⁰ Sonja, Vidén. Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbar utveckling. I *Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla?*. Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ⁵¹ Sonja, Vidén. Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbar utveckling. I *Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla?*. Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ⁵² Sonja, Vidén. Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbar utveckling. I *Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla?*. Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ⁵³ Sonja, Vidén. Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbar utveckling. I *Miljonprogrammet - utveckla eller avveckla?*. Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ⁵⁴ Ruth, Glass. Introduction: aspects of change. I *London: aspects of change*, Center for Urban Studies (red.). London: Macgibbon & Kee, 1964.
- ⁵⁵ Karin, Hedin. *Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte*. Lic.-avh., Lund University, 2010.
- ⁵⁶ Karin, Hedin. *Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte*. Lic.-avh., Lund University, 2010.
- ⁵⁷ Ruth, Glass. Introduction: aspects of change. I *London: aspects of change*, Center for Urban Studies (red.). London: Mcgibbon & Kee, 1964.
- ⁵⁸ Loretta, Lees, Tom Slater och Elvin Wyly. *Gentrification*. London: Routledge, 2008.
- ⁵⁹ Loretta, Lees, Tom Slater och Elvin Wyly. *Gentrification*. London: Routledge, 2008.
- ⁶⁰ Loretta Lees & Mark Davidson. New-build 'gentrification' and London's riverside renaissance. *Environment and Planning A*. Vol. 37, nr. 7, 2005: 1165-1190.
- ⁶¹ Loretta, Lees & Mark, Davidson. New-build 'gentrification' and London's riverside renaissance. *Environment and Planning A*. Vol. 37, nr. 7, 2005: 1165-1190.
- ⁶² Lotta, Särnbratt. *Perspektiv på miljonprogrammet: arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar av hållbar utveckling*. Lic.-avh., Chalmers tekniska högskola, 2006.
- ⁶³ Henrik, Gutzon Larsen & Lund Hansen, Anders. Gentrification – Gentle or Traumatic? Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen. *Urban studies*. Vol. 45, nr. 12, 2008: 2429-2448.
- ⁶⁴ Lotta, Särnbratt. *Perspektiv på miljonprogrammet: arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar av hållbar utveckling*. Lic.-avh., Chalmers tekniska högskola, 2006.

-
- ⁶⁵ Loretta, Lees. Gentrification and Social Mixing: Towards an Inclusive Urban Renaissance?. *Urban studies*. Vol. 45, nr. 12, 2008: 2249-2470.
- ⁶⁶ Lotta, Särnbratt. *Perspektiv på miljonprogrammet: arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar av hållbar utveckling*. Lic.-avh., Chalmers tekniska högskola, 2006.
- ⁶⁷ Henrik, Gutzon Larsen & Lund Hansen, Anders. Gentrification – Gentle or Traumatic? Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen. *Urban studies*. Vol. 45, nr. 12, 2008: 2429-2448.
- ⁶⁸ Karin, Hedin. *Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte*. Lic.-avh., Lund University, 2010.
- ⁶⁹ Eric, Clark. The order and simplicity of gentrification- a political challenge. I *The Gentrification Reader*, Lees, L. Slater, T. & Wyly, E. (red.). London: Routledge, 2010.
- ⁷⁰ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ⁷¹ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ⁷² David, Gibbs & Rob, Krueger. 'Third Wave' Sustainability? Smart Growth and Regional Development in the USA. *Regional Studies*. Vol. 42, nr. 9, 2008: 1263-1274.
- ⁷³ David, Gibbs & Rob, Krueger. 'Third Wave' Sustainability? Smart Growth and Regional Development in the USA. *Regional Studies*. Vol. 42, nr. 9, 2008: 1263-1274.
- ⁷⁴ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander. Towards a systemic understanding of compact city qualities. *Journal of Urban Design*. Vol. 27, nr. 1, 2021: 130-147.
- ⁷⁵ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko & Liane, Thuvander. Towards a systemic understanding of compact city qualities. *Journal of Urban Design*. Vol. 27, nr. 1, 2021: 130-147.
- ⁷⁶ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ⁷⁷ Åsa, Gren, Johan, Colding, Meta, Berghauer-Pont & Lars, Marcus. How smart is smart growth? Examining the environmental validation behind city compaction. *Ambio*. Vol. 48, nr. 6, 2018: 580-589.
- ⁷⁸ Åsa, Gren, Johan, Colding, Meta, Berghauer-Pont & Lars, Marcus. How smart is smart growth? Examining the environmental validation behind city compaction. *Ambio*. Vol. 48, nr. 6, 2018: 580-589.
- ⁷⁹ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ⁸⁰ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander. Towards a systemic understanding of compact city qualities. *Journal of Urban Design*. Vol. 27, nr. 1, 2021: 130-147.
- ⁸¹ David, Gibbs & Rob, Krueger. 'Third Wave' Sustainability? Smart Growth and Regional Development in the USA. *Regional Studies*. Vol. 42, nr. 9, 2008: 1263-1274.
- ⁸² Tim, Hall & Heather, Barrett. *Urban Geography*. 5.uppl. Routledge, 2017.

-
- ⁸³ Erik, Clark. Gentrifierings ordning och enkelhet. I *Gentrifiering*, Thörn, Catharina & Holgersson, Helena(red.). Lund: *Studentlitteratur*,2014.
- ⁸⁴ Erik, Clark. Gentrifierings ordning och enkelhet. I *Gentrifiering*, Thörn, Catharina & Holgersson, Helena(red.). Lund: *Studentlitteratur*,2014.
- ⁸⁵ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.
- ⁸⁶ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.
- ⁸⁷ Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.
- ⁸⁸ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.; Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.
- ⁸⁹ Jesper, Andersson & Thomas, Johansson. *Vetenskapsteori grunder och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur, 2020.
- ⁹⁰ Göran, Ahrne & Peter, Svensson. *Handbok i kvalitativa metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber AB, 2015.
- ⁹¹Mats, Alvesson & Kaj, Sköldberg. *Tolkning och reflektion - Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2017.
- ⁹² Jesper, Andersson & Thomas, Johansson. *Vetenskapsteori grunder och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur, 2020.
- ⁹³ Emma, Bell & Alan, Bryman. *Business research methods*. 3. uppl. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- ⁹⁴ Runa, Patel & Bo, Davidson. *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2011.
- ⁹⁵ Hartman, Jan. *Grundad teori: Teorigenerering på empirisk grund*. Lund: Studentlitteratur AB, 2001.
- ⁹⁶ Runa, Patel & Bo, Davidson. *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2011.
- ⁹⁷ Henny, Olsson & Stefan, Sörensen. *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 4. uppl. Stockholm: Liber AB, 2021.; Runa, Patel & Bo, Davidson. *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2011.; Bengt, Starrin & Per-Gunnar, Svensson. *Kvalitativ metod och vetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB, 2008.
- ⁹⁸ Jesper, Andersson & Thomas, Johansson. *Vetenskapsteori grunder och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur, 2020.
- ⁹⁹ Svend, Brinkmann & Steinar, Kvale. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2014.
- ¹⁰⁰ Maria, Henricson. *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2017.
- ¹⁰¹ Jesper, Andersson & Thomas, Johansson. *Vetenskapsteori grunder och tillämpning*. Lund: Studentlitteratur, 2020.
- ¹⁰² Magdalene, Thomassen. *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups, 2007.
- ¹⁰³ Maud, Lunden. *Kvalitativa metoder*. Göteborg universitet: 2020.
<https://canvas.gu.se/courses/31832/files/2907245> [Hämtad:2021-12-20].

¹⁰⁴ Henny, Olsson & Stefan, Sörensen. *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 4. uppl. Stockholm: Liber AB, 2021.

¹⁰⁵ Torsten, Thurén. *Vetenskapsteori för nybörjare*. 3. uppl. Stockholm: Liber AB, 2019.

¹⁰⁶ Olsson, Henny & Sörensen, Stefan. *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 4. uppl. Stockholm: Liber AB, 2021.

¹⁰⁷ Oscar, Hultåker & Jan, Trost. *Enkätboken*. 5. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2016.

¹⁰⁸ Helsingborg stad. Detaljplan för del av fastigheten: Drottninghög Västra 1 m.fl. Helsingborg stad. *Helsingborg stad*. 2016: 9. Dnr: 980/15.

https://drottningh.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/87/2016/08/drottninghog_vastra_1_planbeskrivning_samrad_sbf.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹⁰⁹ Helsingborg stad. Detaljplan för del av fastigheten: Drottninghög Västra 1 m.fl. Helsingborg stad. *Helsingborg stad*. 2016. Dnr: 980/15. https://drottningh.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/87/2016/08/drottninghog_vastra_1_planbeskrivning_samrad_sbf.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹¹⁰ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.

¹¹¹ Tim, Hall & Heather, Barrett. *Urban Geography*. 5. uppl. New York: Routledge, 2017.

¹¹² Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.; Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.

¹¹³ Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020: 25. Dnr: 2019:344. https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹¹⁴ Göteborgs stad. Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021. *Göteborgs stad*. 2017: 23. Dnr: 2-5431. <https://geodata-external.sbk.goteborg.se/dokument/planer/1480K-2-5431.pdf> [Hämtad: 2021-12-20].

¹¹⁵ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.

¹¹⁶ Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020:13. Dnr: 2019:344. https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹¹⁷ Landskrona Stad. Detaljplan för del av Pilängen 1, Bronsängen 3 m.fl., Karslundslänken, Landskrona stad. *Landskrona stad*. 2019:17. Dnr: 12/17. https://karta.landskrona.se/plandokument/pdf/dp1282K-P2019_1_pgbesk.pdf [Hämtad:2021-12-20].

¹¹⁸ Helsingborg stad. Detaljplan för fastigheten: Drottninghög Västra 2 med flera, Drottninghög. *Helsingborg stad*. 2020:7. Dnr: 37/2018.

¹¹⁹ Helsingborg stad. Detaljplan för fastigheten: Drottninghög Västra 2 med flera, Drottninghög. *Helsingborg stad*. 2020:8. Dnr: 37/2018.

¹²⁰ Erik, Clark. The Order and Simplicity of Gentrification- a Political Challenge. I *The Gentrification Reader*, Lees, Loretta, Slater, Tom & Wyly, Elvin. (red.). London: Routledge, 2010.

¹²¹ Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020:13. Dnr: 2019:344.

https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹²² Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020: 23. Dnr: 2019:344.

https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹²³ Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020: 29. Dnr: 2019:344.

https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹²⁴ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.

¹²⁵ Göteborgs stad. Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021. *Göteborgs stad*. 2017: 8. Dnr: 2-5431. <https://geodata-external.sbk.goteborg.se/dokument/planer/1480K-2-5431.pdf> [Hämtad: 2021-12-20].

¹²⁶ Göteborgs stad. Detaljplan för bostäder mm i nordöstra Gårdsten inom stadsdelen Gårdsten, en del av BoStad2021. *Göteborgs stad*. 2017: 8. Dnr: 2-5431. <https://geodata-external.sbk.goteborg.se/dokument/planer/1480K-2-5431.pdf> [Hämtad: 2021-12-20].

¹²⁷ Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020: 33. Dnr: 2019:344.

https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹²⁸ Helsingborg stad. Detaljplan för fastigheten: Drottninghög Västra 2 med flera, Drottninghög. *Helsingborg stad*. 2020: 9. Dnr: 37/2018.

¹²⁹ Landskrona Stad. Detaljplan för del av Pilängen 1, Bronsängen 3 m.fl., Karslundslänken, Landskrona stad. *Landskrona stad*. 2019:4. Dnr: 12/17. https://karta.landskrona.se/plandokument/pdf/dp1282K-P2019_1_pgbesk.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹³⁰ Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020:15. Dnr: 2019:344.

https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹³¹ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.; Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.

¹³² Jönköpings kommun. Planförslag för Råslätt. *Jönköpings kommun*. 2020: 15. Dnr: 2019:344.

https://www.jonkoping.se/download/18.1a8263dd17545631d954af1/1604311894744/Samr_å_d_Råslätt_Planprogram%20.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

¹³³ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.

¹³⁴ Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Public Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.

¹³⁵ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.

¹³⁶ Helsingborg stad. Detaljplan för del av fastigheten: Drottninghög Västra 1 m.fl. Helsingborg stad. *Helsingborg stad*. 2016: 7. Dnr: 980/15. https://drottningh.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/87/2016/08/drottninghog_vastra_1_planbeskrivning_samrad_sbf.pdf [Hämtad: 2021-12-20].

-
- ¹³⁷ Landskrona Stad. Detaljplan för del av Pilängen 1, Bronsången 3 m.fl., Karslundslänken, Landskrona stad. *Landskrona stad*. 2019:17. Dnr: 12/17. https://karta.landskrona.se/plandokument/pdf/dp1282K-P2019_1_pgbesk.pdf [Hämtad:2021-12-20].
- ¹³⁸ Helsingborg stad. Detaljplan för del av fastigheten: Drottninghög Västra 1 m.fl. Helsingborg stad. *Helsingborg stad*. 2016: 7. Dnr: 980/15. https://drottningh.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/87/2016/08/drottninghog_vastra_1_planbeskrivning_samrad_sbf.pdf [Hämtad: 2021-12-20].
- ¹³⁹ Helsingborg stad. Detaljplan för del av fastigheten: Drottninghög Västra 1 m.fl. Helsingborg stad. *Helsingborg stad*. 2016: 7. Dnr: 980/15. https://drottningh.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/87/2016/08/drottninghog_vastra_1_planbeskrivning_samrad_sbf.pdf [Hämtad: 2021-12-20].
- ¹⁴⁰ Erik, Clark. Gentrifieringens ordning och enkelhet. I *Gentrifiering*, Thörn, Catharina & Holgersson, Helena (red.). Lund: Studentlitteratur AB, 2014.
- ¹⁴¹ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.
- ¹⁴² Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.; Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Pubic Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.
- ¹⁴³ Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Pubic Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.
- ¹⁴⁴ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.
- ¹⁴⁵ Erik, Clark. Gentrifierings ordning och enkelhet. I *Gentrifiering*, Thörn, Catharina & Holgersson, Helena(red.). Lund: *Studentlitteratur*,2014.
- ¹⁴⁶ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ¹⁴⁷ Åsa, Gren, Johan, Colding, Meta, Berghauser-Pont & Lars, Marcus. How smart is smart growth? Examining the environmental validation behind city compaction. *Ambio*. Vol. 48, nr. 6, 2018: 580-589.
- ¹⁴⁸ Sonja, Vidén. ”Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbarutveckling.“ I *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla?*, Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ¹⁴⁹ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.; Erik, Clark. Gentrifieringens ordning och enkelhet. I *Gentrifiering*, Thörn, Catharina & Holgersson, Helena (red.). Lund: Studentlitteratur AB, 2014.
- ¹⁵⁰ Lotta, Särnbratt. *Perspektiv på miljonprogrammet: arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar av hållbar utveckling*. Lic.-avh., Chalmers tekniska högskola, 2006.
- ¹⁵¹ Karin, Hedin. *Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte*. Lic.-avh., Lund University, 2010.
- ¹⁵² Lotta, Särnbratt. *Perspektiv på miljonprogrammet: arkitektur, kulturhistoria och miljöanpassning som delar av hållbar utveckling*. Lic.-avh., Chalmers tekniska högskola, 2006.

-
- ¹⁵³ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ¹⁵⁴ Tim, Hall & Heather, Barrett. *Urban Geography*. 5.uppl. Routledge, 2017.
- ¹⁵⁵ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ¹⁵⁶ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.
- ¹⁵⁷ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko & Liane, Thuvander. Towards a systemic understanding of compact city qualities. *Journal of Urban Design*. Vol. 27, nr. 1, 2021: 130-147.
- ¹⁵⁸ Jaan-Henrik, Kain, Jenny, Stenberg, Marco, Adelfio, Michael, Oloko, Liane, Thuvander, Patrik, Zapata, Maria, Campos. What makes a Compact City? Differences Between Urban Research in the Global North and the Global South. *Scandinavian Journal of Public Administration*. Vol. 24, nr. 4, 2020: 25-49.
- ¹⁵⁹ Sonja, Vidén. "Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbarutveckling." I *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla?*, Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ¹⁶⁰ Sonja, Vidén. "Rekordårens bostäder - en viktig resurs för hållbarutveckling." I *Miljonprogrammet- utveckla eller avveckla?*, Birgitta Johansson (red.). Stockholm: EDITA AB, 2012.
- ¹⁶¹ Åsa, Gren, Johan, Colding, Meta, Berghauser-Pont & Lars, Marcus. How smart is smart growth? Examining the environmental validation behind city compaction. *Ambio*. Vol. 48, nr. 6, 2018: 580-589.
- ¹⁶² Åsa, Gren, Johan, Colding, Meta, Berghauser-Pont & Lars, Marcus. How smart is smart growth? Examining the environmental validation behind city compaction. *Ambio*. Vol. 48, nr. 6, 2018: 580-589.
- ¹⁶³ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.; Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Pubic Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.
- ¹⁶⁴ Jane, Jacobs. *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 2005.
- ¹⁶⁵ Jan, Gehl. *Life Between Buildings: Using Pubic Space*. Köpenhamn: The Danish Architectural Press, 2006.